

NOVI

ODMIEV



GLASILO
KULTURNO
PROSVETNEGA
DRUŠTVA
SLOVENSKI DOM
DECEMBER 2007
ŠTEVILKA 33
ISSN 1331 - 548x

135

Slovenski dom, naš drugi dom

NAMESTO UVODA

Leto 2007 je bilo volilno leto. V pravem pomenu besede. Če se strinjamo s tistimi, ki pravijo, da so vsake volitve praznik demokracije, bi lahko rekli, da smo letos res veliko praznovali. Najprej smo bili na voliščih poleti, ko smo volili naše predstavnike v svete nacionalnih manjšin. Za nami so parlamentarne volitve na Hrvaškem, na katerih smo volili svoje predstavnike v sabor, in sicer bodisi kot hrvaški državljani bodisi kot pripadniki slovenske nacionalne manjšine. Nekje vmes pa so bile v Sloveniji predsedniške volitve. Katere volitve so za nas najpomembnejše? Z vidika naših manjšinskih pravic so to gotovo volitve v svete nacionalnih manjšin; na njih se odločamo za kandidate, ki jih v resnici poznamo. Ne le s plakatov, letakov in TV-spotov, niso nam znana le njihova imena in priimki, temveč poznamo njihovo zavzetost za slovenstvo na Hrvaškem. Dobro vemo, kaj lahko pričakujemo od njih, kje, kdaj in kako bodo zastopali naše manjšinske interese, kako lahko pridemo do njih, če bi želeli kakšno reči o našem položaju na Hrvaškem. Kakšna dragocenost! Če bi nekoliko poenostavili, bi lahko rekli, da nam te volitve dejansko zagotavljajo neposredno volilno demokracijo.

Volitve za predsednika Slovenije so za nas pomembne samo posredno. Na njih so glasovali le tisti med nami, ki imajo slovensko državljanstvo in s tem volilno pravico. Kar pa ne pomeni, da nam je vseeno, kdo je prvi mož države, ki je naša matična domovina. Predsednik Slovenije lahko pomembno prispeva k otoplitvi odnosov med državama in odpravi odprtih vprašanj, ki se vlečejo že 16 let. Pomembno je, da je Danilo Türk zmeren politik, z bogatimi diplomatskimi in pravnimi izkušnjami in velikim mednarodnim ugledom. Kaj pa volitve v sabor? Tako kot vsi hrvaški državljani, si tudi mi želimo, da bi sabor in vlado sestavljali tisti, ki bodo Hrvaško popeljali v svetlo prihodnost. Tu živimo, tu delamo in ustvarjamo, tu imamo družine... Seveda - naši domovini Hrvaški želimo vse najboljše! Kot pripadniki manjšine pa smo postavljeni pred težko izbiro. Volimo lahko tudi svojega manjšinskega predstavnika v sabor. In tu trčimo ob dva problema. Prvi je, da se moramo v tem primeru odreči pravici, da volimo svoje politične predstavnike. Pri nas namreč ne velja tako imenovana pozitivna diskriminacija, ki v Sloveniji - na primer - velja za pripadnike italijanske in madžarske manjšine. Omogoča jim, da poleg manjšinskih poslancev volijo tudi poslance s političnih list. In drugi problem: zakon je takšen, da pripadniki slovenske manjšine volimo enega poslanca skupaj s pripadniki črnogorske, makedonske, bošnjaške, albanske manjšine, pri čemer zaradi nimamo niti najmanjše možnosti, da bi bil izvoljen slovenski kandidat, saj so v tej skupini Bošnjaki v številčni premoči. Na zadnjih volitvah naš kandidat ni uspel, zmagal je Šemso Tanković. Čeprav zastopa tudi našo manjšino, ga v Slovenskem domu, na primer, še nismo videli. Tudi ne pomnimo, da bi v saboru kadarkoli odprl kakršno koli vprašanje, povezano s Slovenci. Letos zato nismo predlagali nobenega kandidata in tudi nobenemu kandidatu znotraj te skupine nismo izrekli javne podpore. Če že govorimo z vidika manjšine: Slovence naj pač zastopa Slovenec.

*Naslovnica:
15 let delovanja Zveze slovenskih
društev na Hrvaškem.*



**NAJVEČ GLASOV
HRVAŠKI
DEMOKRATIČNI
SKUPNOSTI**

Hrvaške parlamentarne volitve 25. novembra so se končale z zmago HDZ Iva Sanaderja, ki si je zagotovil pet poslanskih sedežev več od največjega tekmeца SDP Zorana Milanovića. V sabor so vstopili še HNS, HSS, HSLS, HDSSB, IDS, HSP in HSU. Takoj po razglasitvi (neuradnih) izidov se je vnela polemika, kdo bo sestavil vlado ter ali in kako bodo v njej sodelovali poslanci manjšin. Osem sedežev, rezerviranih za poslance manjšin, so (po podatkih državne volilne komisije 27. novembra) zasedli Milorad Pupovac, Vojislav Stanimirović in Ratko Gajica (srbska manjšina), Deneš Šoja (madžarska manjšina), Furio Radin (italijanska manjšina), Zdenka Čuhnil (češka in slovaška manjšina), Nazif Memedi (avstrijska, bolgarska, nemška, poljska romska, romunska, rusinska, ruska, turška, ukrajinska, vlaška in judovska manjšina) ter Šemso Tanković (albanska, bošnjaška, črnogorska, makedonska in slovenska manjšina). Pri tej, zadnji skupini manjšin, kamor smo uvrščeni tudi Slovenci, se je volitev udeležilo 4.523 volivcev od 21.350, kolikor jih je vpisanih v volilni imenik. Šemso Tanković je zbral 1.348 ali 30,85 odstotka glasov.

**15 USPEŠNIH LET
ZVEZE SLOVENSkih
DRUŠTEV NA
HRVAŠKEM**

V zagrebški mestni skupščini proslavili smo, 29. septembra, 15 let uspešnega delovanja Zveze slovenskih društev na Hrvaškem.

Predsednik zveze Darko Šonc je v pozdravnem govoru spomnil na prelomne trenutke od ustanovitve do danes, na pobude, ki jih je zveza sprožila v Sloveniji in na Hrvaškem, na strategijo skupnega nastopanja, tudi ko gre za pridobivanje denarja. Po njegovih besedah je zveza predvsem po zaslugi dogovarjanja in dogovornih rešitev postala ugledna in spoštovana inštitucija manjšinskega organiziranja na Hrvaškem, ki je kot krovna organizacija za vzgled drugim manjšinam. Govor je končal z besedami: "Častitljivih 15 let smo dočakali, ker smo spoštovali načelo dogovarjanja. Verjamem in prepričan sem, da bo tako ostalo tudi vnaprej in tudi takrat, ko bodo drugi - in upam mlajši - vodili tole slovensko družino v zedinjeni Evropi velikih in malih narodov."

Državni sekretar v uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu Zorko Pelikan je poudaril, da je notranja

NOVI PREDSEDNIK SLOVENIJE DANILO TÜRK

Slovenija je dobila novega predsednika. To je postal profesor, pravnik in diplomat Danilo Türk, ki je zbral je zbral 68,03 odstotka glasov.

Za vstop v predsedniško palačo v Ljubljani se je potegovalo sedem kandidatov, med njimi so za favorite veljali Lojze Peterle, Mitja Gaspari in Danilo Türk. V drugem volilnem krogu, ki je bil na martinovo nedeljo 11. novembra, je Türk prepričljivo premagal Peterleta. Volitve so potekale tudi na konzularno-diplomatskih predstavništvih. V Zagrebu je glasovalo 98 volivcev, ki so se odločili podobno, kakor volivci v Sloveniji. Danilo Türk je prejel 71 glasov, Lojze Peterle 25, dve glasovnici pa sta bili neveljavni. Novi predsednik Slovenije bo prisegel 22. decembra, ko bo potekel petletni mandat predsedniku Janezu Drnovšku. Pred tem je bil na čelu Slovenije - od leta 1990 do leta 2002 - Milan Kučan, ki bo (prav tako 22. decembra) pisarno bivšega predsednika Slovenije prepustil nasledniku.

Novega slovenskega predsednika Danila Türka smo vprašali, kako si bo prizadeval za izboljšanje odnosov med Slovenijo in Hrvaško, ki grenijo življenje slovenske manjšine na Hrvaškem. Posebej za bralce Novega odmeva je povedal: "Vsa odprta vprašanja je treba reševati v dialogu. Upoštevat pa

kohezija tista moč, ki daje odgovore in zagotavlja uspehe v reševanju številnih vprašanj posameznih društev in Slovencev na Hrvaškem nasploh. Zveza na Hrvaškem je lahko primer povezave za slovenska društva v drugih sosednjih državah Slovenije.

Na slovesnosti so bili številni ugledni gosti. Med njimi predsednik Slovenske izseljenske matice Janez Rogelj, podpredsednik slovenske konference Slovenskega svetovnega kongresa



je treba, da je v Sloveniji in Hrvaški zaradi predsedniških oziroma parlamentarnih volitev vlada posebno ozračje. Zato je z izjavami o urejanju medsebojnih odnosov, zlasti pa s sprejemanjem kakršnikoli odločitev, najbolj modro počakati, dokler se "volilno ozračje" ne spremeni v bolj običajne razmere.

Poudaril pa bi, da je prav v času volilne kampanje slovenska vlada skupaj s hrvaško odprla zanimive nove možnosti in jaz sem jih podprl. Redki in zato še posebej dragoceni so namreč trenutki, ko pride do dialoga, ki kaže znak uspešnosti. Zato jih je treba negovati. Seveda pa je potrebno z zaključki počakati na obdobje po volitvah. Takrat se bo jasno videlo, kaj od dogovorjenega se je ohranilo in s čim bo mogoče nadaljevati. Skratka, prepričan sem, da so odnosi s sosednjimi državami izjemno pomembni, vendar sam ne želim prehitovati dogodkov.

Naj ob tem ponovim svoje stališče, da meddržavno sodišče v Haagu ni najprimernejši organ za presojo slovensko-hrvaškega mejnega spora. S stališča interesa Slovenije bi za celovitost Piranskega zaliva bolj ustrežal kakšen drug organ. V pošteb bi denimo prišla ad hoc arbitražna, ki izreče pravno obvezujočo razsodbo na podlagi razlage mednarodnega prava in upošteva vse značilnosti primera, ali pa pravna komisija, ki izdelava celovit predlog, ta pa lahko vsebuje tudi kakšno novo in kreativno stališče. Seveda pa se bosta tudi o izbiri načina reševanja morali obe državi sporazumeti v strpnem dialogu."

Franci Feltrin, namestnik zagrebškega župana Marijan Maras, poslanec Šemso Tanković, ki je tudi predstavnik slovenske manjšine v saboru, prvi predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Vinko Žibert. Iz slovenskega veleposlaništva v Zagrebu sta prišli Bernarda Gradišnik in Ivanka Filipan.

Po slovesnosti smo se družili ob kozarcu vina, prigrizku in glasbi na citrah. Vzdušje je bilo prijetno in primerno za zanimive pogovore.

Franc Strašek



Ob razpadu nekdanje Jugoslavije so na Hrvaškem delovala tri društva, in sicer v Zagrebu, na Reki in v Karlovcu. 31. januarja leta 1992 so se povezala v Zvezo Slovencev na Hrvaškem s sedežem na Reki. Njen predsednik je postal Vinko Žibert, tedanji prvi mož reške Bazovice. 19. septembra leta 1996 se je zveza preimenovala, in sicer v Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem. Od 1. oktobra tega leta je sedež zveze v Zagrebu. Njen predsednik je Darko Šonc. Danes šteje že 11 članov. Toliko je namreč slovenskih društev na Hrvaškem. Slovenci so organizirani v Zagrebu, na Reki, v Splitu, Šibeniku, Dubrovniku, Pulju, Lovranu, Zadru, Karlovcu, Labinu in Osijeku.

Slovenski dom, naš drugi dom

SREČANJE ČLANOV SLOVENSkih DRUŠTEV NA HRVAŠKEM

Sodobno življenje nas sili, da venomer hitimo in se zelo redko družimo. Zna na slovenska pesem pravi: Za prijatelje si je treba čas vzeti. In to je res, treba je si vzeti čas in se srečevati, saj je naše prijateljstvo največje bogastvo, ki ga imamo. Prijateljstvo med Slovenci na Hrvaškem ne traja le 15 let, kolikor je minilo od ustanovitve Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. Traja toliko let, kolikor se Slovenci zbirajo v društvih na Hrvaškem.

Letošnje leto je leto velikih jubilejev. 15-letnica društva Triglav iz Splita, 60-letnica Slovenskega doma Bazovica iz Reke in 15-letnica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. Vse te velike obletnice smo zaokrožili z že tradicionalnim srečanjem članov slovenskih društev na Hrvaškem, ki je potekalo 29. in 30. septembra v Zagrebu. Gostitelja četrtega srečanja zapored sta bila Slovenski dom in Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb. Program srečanja je bil zelo pester. Po prihodu smo prijatelje iz cele Hrvaške popeljali na zgodovinsko potovanje po sledih zagrebških Slovencev. Na ulicah Gornjega grada smo se srečali z znanimi in neznanimi zagrebškimi Slovenci, kot so Janez Vajkard Valvazor, Stanko Vraz, Ivan Stožir, Jože Gostič, Zofka Kvedrova...

Po sprehodu smo se družili v jesensko urejenemu Slovenskem domu. V veliki dvorani Prešeren so si udeleženci ogledali razstavo Enotnost za skupnost.



Predstavljena so bila vsa slovenska društva, ki delujejo v Zvezi. Skozi zgodovino in delovanje društev so nas popeljali informativni panoji in prispevki naših sekcij na razstavnih mizah. Predsedniki društev so se nato udeležili slavnostne seje, ki je potekala v zagrebški skupščini.

V večernih urah pa smo se zbrali v Termah Tuhelj, kjer smo se družili ob veseli godbi in pestrem programu ansambla Florijan iz Slovenije. Presenečenje

večere je bil nastop pevskega zbora društva Istra iz Pulja, ki nas je posebej navdušil s plesnim nastopom in prekrasnimi pesmimi.

Pesem, druženje in dobra volja so se nadaljevali do poznih jutranjih ur. Naslednje leto pa nas čaka še en majhen jubilej. Naše vseslovensko srečanje bo potekalo že petič zapored. Do takrat naj vas spremljajo lepi spomini in pozdravi vaših prijateljev iz belega "Zagreba grada".

Matea Hotujac Dreven

Dan po srečanju se je nekaj članov Slovenskega doma iz Zagreba in Bazovica z Reke odpravilo na kratek izlet na Sljeme. Prijeten sprehod smo začeli pred Tomislavovim domov. Oblikovali smo manjše skupine, vsaka je odšla svojo pot, po svoji želji. Nekateri do stolpa, nekateri proti Puntijarki, kapelici ali uradniški livadi. Po sprehodu smo se zopet zbrali in se v Tomislavovem domu okrepčali. Nato smo skupaj odšli proti Grafičaru, na ogled rudnika Zrinski, kjer so kopali srebro. Bilo je zelo prijetno druženje!

Miroslava-Maria Bahun



HRVAŠKO-UKRAJINSKO PRIJATELJSTVO

Slovenski dom je 24. oktobra v sodelovanju s Koordinacijo hrvaških društev prijateljstva, njenim predsednikom Stjepanom Hajmerjem in glavnim tajnikom Andrijo Karafilipovičem, pripravil javno tribuno o hrvaško-ukrajinskih odnosih od Jurija Križanića do danes. O diplomatskih stikih med državama je spregovoril ukrajinski veleposlanik Markijan Lubkivskij, ki je tudi odgovarjal na številna vprašanja. Med najbolj zanimivimi sta bila vprašanje o autokefalnosti ukrajinske cerkve ter o stališču ukrajinske vlade do Kosova, kjer je dejal, da je rešitev tega vprašanja treba poiskati in najti v regiji.

V polni dvorani Slovenskega doma so bili med drugim črnogorski veleposlanik Branko Lukovac, prvi tajnik na ruskem veleposlaništvu Nikolaj Aržajev I. tajnik, predstavnik Republike Komi (Ruska federacija) Rujaroslav Salo in nekdanji hrvaški veleposlanik v Ukrajini Marijan Kombol.



Franc Strašek



VELEPOS LANIK REPUBLIKE ČRNE GORE V SLOVENSKEM DOMU

Postala je že tradicija, da Slovenski dom Zagreb v soorganizaciji sa prof. Andrijom Karafilipovič prireja veleposlanikom številnih držav predavanja o odnosih Republike Hrvaške in Republike Slovenije s državo, ki jo predstavlja in zastopa v Hrvaški. Tudi veleposlanik Republike Črne gore je 9. oktobra 2007 in Tonino Picula nekdanji minister za zunanje zadeve Republike Hrvaške, sta imela skupno predavanje v Slovenskem domu. Obširno sta poročala o odnosih med Republiko Hrvaško in Republiko Črne gore, ter o odnosih s drugimi državami nekdanje SFRJ. Njihovo zanimivo predavanje je pritegnilo številne obiskovalce, ki so izpolnili dvorano Slovenskega doma. Med ostalimi gosti predavanju sta se udeležila tudi veleposlanik Republike Slovenije v Zagrebu dr. Milan Orožen Adamič in monsignor Francisco Javier Loxano, I. tajnik papskega nuncija v Zagrebu. Naj poudarim še to, da je dr. Milan Orožen Adamič sodeloval v razpravi in podal obširni in zelo zanimiv zgodovinski komentar o medsebojnih odnosih držav v nekdanji SFRJ.

Franc Strašek

PRIJETNO DRUŽENJE V CELJU

Pravzaprav je nenavadno, da nekdo - to je bila Desanka Stres iz Celja - po naključju odkrije, da v Zagrebu deluje kulturno prosvetno društvo Slovenski dom in da potem to društvo povabi, da predstavi svoje delo v Celju. Srečanja v Celju, v soboto 22. septembra sta se udeležila oba pevski zbora društva.

Gospa Desanka je prevzela vso organizacijo srečanja, poskrbela je za donatorje, z nami je bila vodička Katarina Kerk, ki nam je na zanimiv način razlagala znamenitosti Celja in okolice. Program ogledov je bil skrajšan zaradi zamude avtobusa iz Zagreba. Pri cerkvi sv. Jožefa nas je počakal Andrej Urbancl, ki ga člani duhovne sekcije poznamo še iz Zagreba, saj je štiri leta skrbel za slovenske maše. Odpeljali smo se k Celjski koči. Uživali smo v sončnem vremenu in lepem razgledu in tudi v okusno pripravljenem kosilu. Po obedu je mešani pevski zbor Slovenskega doma pod vodstvom zborovodja Franca Keneta zapel slovenske pesmi iz svojega programa. Tudi za družabnost srečanja je bilo poskrbljeno, ob zvokih kitare in klavirja so nekateri veselo zaplesali.



Ker smo bili že pozni, smo si Svetino, kraj, kjer je pokopana svetovna popotnica Alma Karlin, ogledali le iz avtobusa. V Celju smo si ogledali še stari celjski grad. Med nami je bilo malo takih, ki so bili na gradu prvič. Vsi pa smo uživali v slikoviti razlagi vodičke Katarine, ko nam je pripovedovala o zgodovini celjskih grofov.

Večerna sv. maša v cerkvi sv. Jožefa, ki jo je daroval Andrej Urbancl, je bila že v znamenju Slomškove nedelje. V pridigi je godpod Andrej zlasti poudaril Slomškov odnos do dela, kar kažejo tudi njegove drobtinice. Pri maši je sodeloval pevski zbor duhovne sekcije Anton Martin Slomšek. Brez dvoma se pevskemu zboru pozna, da so letos umrli kar trije člani zbora. Toda prof. Vinko Glasnovič se je tako odlično izkazal v štirih vlogah, da smo bili priča nepozabnemu umetniško duhovnemu doživetju. Hkrati je bil zborovodja, pevec in organist in tudi skladatelj, saj je uglasbil Slomškovo romarsko pesem, ki jo je zbor zapel na koncu. Za dobro večerjo so poskrbeli v Domu duhovnih vaj. Z iskreno zahvalo Desanki Stres za tako odlično organizacijo in vsem, ki so prispevali, da smo doživeli tako lep dan, smo se poslovili od Celja.

Martina Koman

Drobtinice blaženega Antona Martina Slomška

Delo nam zemljo polepša, nas s kruhom oskrbi in nas greha varuje. Delajmo zvesto, čeravno nam nihče na roke ne gleda. Če naše delo nima dobrega namena, je kakor prazno listje na drevju.

Slovenski dom, naš drugi dom

**DUHOVNA SEKCIJA
A. M. SLOMŠEK**

Poleti smo se spominjali in poslavljali od naših prijateljev. 24. junija smo z dekanom Antonom Trpinom peli sveto mašo za Ivana Dubovčaka. 29. julija nas je zapustil Milivoj Kruc, od njega smo se poslovili 1. avgusta na pokopališču Šestine v Zagrebu. Ko smo 2. avgusta za Porcijunkulo romali v Krško, je bila z nami zadnjič Anica Ostreljič; umrla je 10. avgusta, 17. avgusta pa smo se od nje poslovili s petjem na zagrebškem krematoriju Mirogoj. Pokopana je bila 24. avgusta v Sloveniji. Za oba je duhovnik Robert Smodiš maševal 23. septembra.

Redne vaje pevskega zbora duhovne sekcije smo začeli 7. septembra, redne maše pa so se po poletnih počitnicah začele 9. septembra. Maševala sta dekan Jože Špes in Robert Smodiš. 14. oktobra je bila maša za Lidijo Đurić Dorofejev.

Nekaj pomembnih dnevo, ki so za nami: 24. junija, rojstvo Janeza Krsnika. 29. junija, Peter in Pavel. 5. julija, Ciril in Metoda. 15. avgusta, Marijino vnebovzetje. 1. septembra, Brezjanska Mati Božja. 8. septembra, rojstvo device Marije. 24. septembra, Anton Martin Slomšek. 7. oktobra, Rožnovenska nedjelja.

Olga Tkalčec

Porciunkola v Krškem

Tudi letos je bil pevski zbor duhovne sekcije na Porciunkulo v Krškem. Čeprav p. Roman zaradi štirih operacij sedaj okreva in živi v kapucinskem samostanu v Ljubljani, je poskrbel, da je romanje v Krškem potekalo po običajnem redu. 2. avgusta ob 8. uri je bila romarska sv. maša za leskovško, takoj za njo pa za videmsko dekanijo. Pevski zbor je sodeloval pri obeh mašah, obkrajat z različnim programom. Pri drugi maši smo bili deležni novomašniškega blagoslova. To romanje je hkrati za nas tudi srečanje z duhovniki obeh dekanij, ki skrbijo za slovenske maše v Zagrebu. (MK)

**MEŠANI PEVSKI ZBOR
SLOVENSKI DOM**

Začelo se je. Vaje so stekle sredi septembra, ko se je naš dirigent Franc Kene vrnil s potepanja po Portugalski.

Prvi jesenski nastop je bil 22. septembra v Celju, ki smo ga skupaj s člani pevskega zbora duhovne sekcije obiskali na povabilo Desanke Stres. Naš zbor je zapel v Celjski koči, kjer smo utrujene planince presemetili z veselimi melodijami.

Največji jesenski koncert je že tradicionalno v dvorani Vatroslava Lisinskega, kjer vsako leto poteka predstavitev kulturnega ustvarjanja nacionalnih manjšin na Hrvaškem. Letošnja prireditev je bila jubilejna, že deseta zapored. Na odru osrednje zagrebške koncertne dvorane je 4. novembra naš zbor nastopil z dvema pesmima Rasti rožmarin, slovenska ljudska v prir. Emila Adamiča in Pozdravna od Frana Venturini. Pesem Rasti rožmarin smo izvedli ob spremljavi citer (za spremljavo s citrami priredila Anita Veršec). Citrarski duet Mateje Avšič in Alenke Iljaš je nastopil tudi samostojno, s skladbo Tam, kjer teče bistra Zila, slovenska ljudska.

Do konca leta je pred nami še veliko rednih vaj in prijetnih druženj. O njih in o nastopih pa več v prihodnji številki Novega odmeva!

Miroslava-Maria Bahun

**SLOVENC NA
HRVAŠKEM -
DEDIŠČINA IN
SEDANJOST**

Po izredno zanimivem posvetu z naslovom Etnološka dediščina in kulturna podoba Slovencev na Hrvaškem, ki je potekal lani v Slovenskem domu, je nastala zanimiva knjiga o Slovencih na Hrvaškem, o njihovi dediščini in sedanjosti. Zbornik referatov je uredila Katalina Munda Hirnoek v sodelovanju z Mojco Ravnik, izdali pa so ga Slovensko etnološko društvo, Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreba, Inštitut za narodnostna vprašanja in Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU.

Knjigo sta 17. oktobra v Slovenskem domu predstavili Katalina Munda Hirnoek in Mojca Ravnik, spregovorila pa je tudi posebna gostja Jelena Rožman.

Na koncu smo ob kozarcu slovenskega vina še zapeli nekaj slovenskih narodnih pesmi.

Franc Strašek



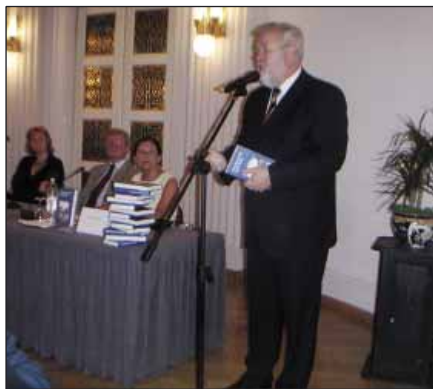
**PEN SLOVENIJE V
SLOVENSKEM
DOMU ZAGREB**

Slovenski dom je 4. oktobra obiskalo 26 članov slovenskega centra PEN. Z njimi sta prišla tudi višja svetovalka na slovenskem ministrstvu za šolstvo Alenka Pavlovec in član hrvaškega centra PEN Tonko Marojević. V imenu društva jih je sprejel podpredsednik Franc Strašek, ki jim je podrobno predstavil cilje slovenskega združevanja na Hrvaškem, dejavnost v slovenskih društvih, povezanost slovenskih društev v zvezo, status slovenske nacionalne manjšine na Hrvaškem, njeno vpetost v delovanje hrvaških in slovenskih vladnih in nevladnih telesa, predstavljanje Slovencev v saboru... Odgovoril je tudi na številna vprašanja pisateljev. V njihovem imenu se je za lep sprejem in prijetno vzdušje zahvalil predsednik slovenskega PEN-a Tone Peršak, ki je Slovenskem domu ob tej priložnosti podaril nekaj del slovenskih literatov.

Franc Strašek

OBRAZI ZAGREBŠKIH SLOVENCEV

Zamisel o seriji intervjujev z zagrebškimi Slovenci se je rodila pred dvema letoma v Mali kavarni na Trgu bana Jelačića. Varaždinka Dunja Bezjak, ki živi v Mariboru, kjer svojo ustvarjalno energijo že več desetletij posveča hrvaško-slovenskim kulturnim odnosom, je mariborski novinarki



Melita Forstnerič Hajnšek naštela imena Zagrebčanov slovenskih korenin, ki bi bili lahko zanimivi sogovorniki.

Novinarka je bila navdušena že po prvem intervjuju, ki ga je kmalu potem v Slovenskem domu opravila z legendo hrvaškega in slovenskega igralstva Josipom Bobijem Marottijem. Temu intervjuju so sledili novi in novi. Od leta 2005 so izhajali v mariborskem dnevniku Večer in odzivi nanje so preseglji vsa pričakovanja. Da so intervjuji izšli tudi v knjigi, je najzaslužnejši Slovenski dom.

V knjigi, opremljeni z dvama motivoma iz ciklusa fotografij Moj Zagreb Marije Braut, je predstavljena plejada znanih in zanimivih ljudi, ki so v zadnjih desetletjih zaznamovali svoje okolje. Gre za 25 portretov najuglednejših posameznikov iz kulturnega, znanstvenega, umetniškega, gospodarskega in športnega življenja. Intervjuji odkrivajo prepletenost obeh narodov in kultur ter nakazujejo nezaustavljivo moč vezi med Hrvaško in Slovenijo. Knjiga je najprej izšla v hrvaščini, v založbi Sveta nacionalne manjšine mesta Zagreba. Prva predstavitev je bila 28. maja v novinarskem domu. Knjigo so v navzočnosti intervjuvancev predstavili avtorica Melita Forstnerič Hajnšek, Dunja Bezjak in

Darko Šonc. Posebno umetniško doživetje je bil nastop zbora Carmina Slovenica pod vodstvom Karmine Šivec, ki je študij končala na zagrebški glasbeni akademiji. Mariborske srednješolke s svojim petjem, gibanjem in koreografijo žanjejo svetovne uspehe (zdaj se odpravljajo na gostovanja po Ameriki). Zelo uspešna predstavitev se je končala s svežimi jagodami in šampanjcem. Vsi navzoči so prejeli po en izvod knjige.

Slovenski dom, naš drugi dom

Predstavitev knjige v slovenščini je bila 20. junija v Mariboru, v prelepi kazinski dvorani, ki so jo napolnili ugledni gosti. Ob županu Francu Kanglerju, ki je ob tej priložnosti avtorici podelil občinsko priznanje mestni pečatnik, nadškofu Francu Krambergerju, častnemu konzulu Republike Hrvaške Šimetu Ivanjku in hrvaškemu veleposlaniku v Ljubljani Mariu Nobilu so bili navzoči tudi ugledni zagrebški Slovenci, med njimi starosta hrvaškega gledališča Josip Bobi Marotti, igralec in nekdanji direktor gledališča Gavella in zagrebške filharmonije Ivica Kunej, igralka in pevka zagrebške Komedije Sanda Langerholz Miladinov, arhitektka Silva Fučić, hematologinja in citologinja Inga Črepinko, pravnica in književnica Dragica Ana Brodnjak Wuerth ter hornist Prerad Detiček, nekdanji dekan glasbene akademije v Zagrebu. Na predstavitvi se je avtorici pridružila pobudnica projekta Dunja Bezjak. Mariborskem občinstvu so umetniški program pripravili Sanda Langerholz Miladinov in Ivica Kunej ob klavirski spremljavi Zorana Šonca. Občinstvo je bilo navdušeno ob izvedbi dveh songov muzikalov Goslač na strehi in Aplavz. Zelo toplo sta bili sprejeti tudi recitaciji Josipa Bobija Marottija (Moje mesto Kajetana Koviča in Vse te noči, te žalostne noči Alojza Gradnika).

Posebej prijetno je bilo druženje po predstavitvi, saj smo v Maribor prišli predvsem tisti člani Slovenskega doma, ki smo tesno povezani s tem prelepim štajerskim mestom.

Polona Jurinić

V knjigi Zagrebški Slovenci so predstavljeni igralca Josip Bobi Marotti in Ivica Kunej, igralka in pevka Sanda Langerholz Miladinov, akademski slikar Vasilij Josip Jordan, hornist in profesor Prerad Detiček, televizijski voditelj Oliver Mlakar, karikaturist Oto Reisinger, koreografa Milko Šparemblek in Tihana Škrinjarić, znanstveniki dr. Inga Črepinko, dr. Nadežda Čaćinović, dr. Vesna Teršelič, dr.

Anita Peti Stantić, dr. Zvonimir Devide, dr. Vitomir Belaj, profesorici Ljerka Tomljenović-Biškuć in Nina Sokol, športnica Olga Šikovec Luncer, operni pevec Jože Šutej, zdravnika dr. Andrej Kogler in dr. Pavel Kobler, arhitektka Tita Fučić, fotografinja Marija Braut, pravnica in književnica Dragica Ana Brodnjak Wuerth ter predsednik Slovenskega doma Darko Šonc.

Slovenski dom, naš drugi dom

RAZSTAVA
SLIK IN
KERAMIKE

V Slovenskem domu smo 10. oktobra odprli razstavo slik in keramik treh umetnikov: Zdenke Schoenwald, slikarke rojene v Zagrebu, Vesne Gašparić, keramičarke rojene v Zagrebu in Helmuta Haegerja, keramika iz Berlina.

Uvodoma je nastopil akademski pihalni kvintet, ki ga sestavljajo flavtistka Ksenija Matić, oboist Božidar Križan, klarinetist Franjo Stojaković, fagotistka Ivana Vešović in rogistka Dijana Sintik. Na sporedu so bile skladbe Stari madžarski ples Ferenc Farkaša, Slovenija Slavka Avsenika in Radetzky marš Johanna Strausa. Mladi umetniki so nas po zaslugi profesorja Prerada Detička že drugič navdušili na našem odru. Posebno navdušenje so poželi, ko so zaigrali "našo himno" Slovenija.

Po glasbenem uvodu je umetnike in goste pozdravil predsednik Slovenskega doma Darko Šonc.

Zdenka Schoenwald je diplomirala na zagrebški pravni fakulteti. Čopič in barva sta jo zamikala med potovanji po Evropi, Afriki, obeh Amerikah, Japonski, Avstraliji, Tajski, Kanarskih otokih in Tenerifih, kjer se je srečala z živimi barvami in oblikami, ki so razmahnile njeno razigrano domišljijo. Leta 2001 je začela obiskovati delavnico pri prof. D. Lepeju. Razstavlja na samostojnih in skupnih razstavah po Hrvaški in v tujini.

Vesna Gašparić se je po študiju kemije preselila na Švedsko. Umetnosti keramike se je učila pri profesorici Dagmar Kaiser v Berlinu. Ustvarja v svobodni tehniki. Njena dela imajo največkrat skulpturno formo.

Helmut Haegert je po študiju prava v Berlinu delal kot pravnik za mednarodna podjetja na Švedskem, Poljskem in v Švici. Tudi on se je učil pri profesorici Dagmar Kaiser v Berlinu. Trenutno dela kot odvetnik in ima malo časa za ukvarjanje s keramiko.

Posebna zahvala je bila namenjena Bebi Lhotka, ki je pomagala organizirati razstavo. Vesna Gašparić in Zdenka Schoenwald sta sami spregovorili o svoji umetniški poti, Helmuta Haegerja pa žal ni bilo.

Na razstavo je prišla tudi Dijana Pleština. Predstavila je izgradnjo centra za otroke, žrtve eksplozivnih naprav v Rovinju, ki naj bi vrata odprl leta 2008. Donatorjem za izgradnjo centra se je pridružil tudi Slovenski dom, ki je v ta namen podaril živobarvno sliko Radost Zdenke Schoenwald.

Po otvoritvi razstave se je nadaljevalo druženje ob izbranih jedeh in dobrem vinu. Žal tudi tokrat člani Slovenskega doma niso pokazali primernega zanimanja za takšno prireditel. Bilo nas je tako malo, da bi bila dvorana prazna, če ne bi bilo drugih gostov, prijateljev in sorodnikov umetnic.

Polona Jurinić

OBISKALI SMO
NOVSKO,
JASENOVAC,
LONJSKO POLJE

Na izletu 6. oktobra smo bili člani Slovenskega doma in zagrebške krajevne organizacije DIS. Obiskali smo cerkev Luke Evangelista v Novski, spominsko območje Jasenovac in Lonjsko polje. V Novski nas je sprejel župnik Ivan Nikolić. O cerkvi Luke Evangelista, o zgodovini Novske in njenih prebivalcev nam je spregovoril Željko Voborski.

Pot smo nadaljevali v Jasenovcu, kje je bilo v letih 1941-1945 zloglasno ustaško taborišče. Pod strokovnim vodstvom gospodične Ines smo si ogledali novo stalno razstavo v spominskem muzeju in izobraževalni center, ki so ga spet odprli 27. novembra lani. Doslej je bilo identificiranih 69.842 žrtev taborišča. Njihova imena so vklesana v strop muzeja. Vsak obiskovalec jih lahko prebere tudi na računalniku. V Jasenovcu je bilo pobitih tudi 197 Slovencev. Med prvimi žrtvami je bilo sedem slovenskih duhovnikov, ki so jih ubili že kmalu po prihodu v taborišče leta 1942.

Ob kamnitem cvetu, mogočnem jasenovškem spomeniku, smo postali in prižgali svečke v spomin vsem žrtvam.

Po kosilu v gostilni K ribiču (njen lastnik je ribič, ki je prejel več prvih nagrad na ribiških tekmovanjih) smo odšli na ogled prekrasne narave Lonjskega polja in vasi Čikoš, ki je na seznamu Unescove dediščine. Ker je rahlo deževali, se nismo sprehodili po gozdu, vendar pa je bila že vožnja po Lonjskem polju nadvse prijetna, saj smo uživali v pogledu na prekrasno arhitekturo lesenih hiš. Eno med njimi smo si tudi pogloblje in podrobneje ogledali, tudi odznotraj.

Na začetku dneva je močno deževalo, potem vse manj, na koncu pa nič več. Vreme nam je bilo pravzaprav kar naklonjeno in izlet je bil posrečen, žal pa je zaradi strahu pred oblaki veliko prijavljenih ostalo doma.

Bilo je lepo in vsaka minuta nam je prinesla lep občutek prijetno izkoriščenega dneva.

Miroslava Maria Bahun





SPOMINI IN PRIČEVANJA IZGNANCEV 1941-1945

V tej številki Novega odmeva objavljamo pričevanje članice Slovenskega doma in članice Društva izgnancev Slovenije Danijele Perić, ki je svojo mladost preživljala med hudimi boji v narodnoosvobodilni vojni. Članek ni bil objavljen v knjigi spominov in pričevanja DIS-a. Danica, tudi mi smo ponosni nate in na tvoj prispevek k Osvobodilni fronti Slovenije. (ASK)

IZDAJALEC RADOŠ

Rojena sem vila v Lokvah pri Črnomlju, kjer sem do vojne končala osem razredov osnovne šole in začela šolanje v gospodinjški šoli.

Ker sta brata Jože in Anton prvega junija 1942 odšla v partizane, skupaj s soslednjimi fanti, so okupatorji z belogardisti do tal požgali našo hišo, živino pa odpeljali. Starši, brat in jaz smo se rešili, ker so nas terenci obvestili, da so na Rožancu fašisti obkoljevali hiše, jih požigali, družine pa odpeljali v internacijo.

Pobegnili smo v gozd in se nameravali pridružiti partizanom. Ker je divjala Roška ofenziva, nismo dobili zveze, pa smo se skrivali v vasi. Takrat je na sceno stopil izdajalec Radoš, ki nas je obtožil, da smo komunisti. Očeta so ulovili in ga odpeljali v taborišče na Rabu. Mamo in brata Staneta so odvedli v Semič na zaslišanje. Ker nista ničesar priznala in ker niso imeli nobenih dokazov, ju niso poslali v internacijo; izpustili so ju z grožnjo in zahtevo, da se ogradita od partizanov.

A smo vsi trije ves čas pomagali partizanom. Nosili smo jim hrano na reber nad Petrovo vasjo, kjer je bila stalna veza s partizani. Pri Šarlovih so bili sestanki Osvobodilne fronte. Tu smo spoznavali partizansko gradivo. Tega leta, 26. avgusta leta 1942, je na Mirni gori padel brat Anton. Spomladi leta 1943 so belogardisti iz vasi odpeljali štiri fante, med njimi mojega brata Staneta. Zvedeli smo, da izdajalec Radoš želi zapreti tudi partizanski "poštariči" - Angelo Šorli in mene. Sama nisem več nosila pošte v Črnomelj, Angela pa se je opogumila in odšla obvestiti svojega brata in ostale fante o zadnjem partizanskem poročilu. Angelo so prijeli in jo odpeljali v nemško taborišče. Še naprej sem na skrivaj pomagala partizanom, do Smrekarjevih v Rodine sem jim nosila hrano, oblačila in cigarete. Po kapitulaciji Italije sem se vključila v mladinsko organizacijo, ki je prirejala mitinge in partizanske igre, prala sem perilo borcev, "raskapala" sem ceste in železniške proge. Jeseni leta 1944 sem bila premeščena v glavni štab, kjer sem šivala in prala za člane glavnega štaba, komandanta Staneta, tovariša Kidriča in Kardelja ter druge borce, na kar sem še danes ponosna. Pri ofenzivah, ki so šle čez Belo krajino, sem bežala z aktivisti, nosila sem hrano za borce 9. brigade.

Bila sem v stalni nevarnosti, pogoji delovanja so bili zelo težki, pa vendar sem zdržala. Ponosna sem, da sem vse do osvoboditve delala za Osvobodilno fronto. V Sloveniji imam priznan status vojnega veterana Slovenije (od 2. junija 1943 do 15. maja 1945).

Mi je pa zelo žal, ker na Hrvaškem, kjer živim, od svojega dela za Osvobodilno fronto in sodelovanja v naši borbi nimam nobenega zadoščenja.

Danijela Perić, rojena Grahek

URESNIČEVANJE KONVENCIJE O VARSTVU NACIONALNIH MANJŠIN

Urad za nacionalne manjšine in svetovalni odbor Sveta Evrope za uresničevanje konvencije o varstvu nacionalnih manjšin sta 14. in 15. oktobra pripravila seminar v Vukovarju. Tema: uresničevanje konvencije na Hrvaškem v letih 1999-2004.

Predstojnica urada za nacionalne manjšine Milena Klajner je dejala, da je vprašanje manjšin na Hrvaškem zelo občutljiva tema, vendar hrvaška država danes z zakonodajno ureditvijo manjšinskih pravic prekaša številne evropske države. Ostali pa so nekateri problemi in prav njim je bil posvečen seminar. Predsednik vladnega sveta za nacionalne manjšine Aleksander Tolnauer se je strinjal, da bi morali na seminarju načeti nekatera pereča vprašanja: ohranjanje in krepitev kulturne raznovrstnosti nacionalnih manjšin, sodelovanje nacionalnih manjšin v procesu odločanja, izobraževanje pripadnikov nacionalnih manjšin v maternem jeziku, bivalni pogoji beguncev, razseljenih oseb in državljanov, ki po vrnitvi na domove ne morejo do svojih stanovanj (nosilci stanovanjske pravice, problem ustrezne uporabe hiš)...

Tudi predsednik svetovalnega odbora Sveta Evrope Alan Phillips je dejal, da glede teh vprašanj pričakuje načrt postopnega reševanja. Poudaril pa je, da je Hrvaška glede uresničevanja okvirne konvencije dosegla viden napredek.

Udeleženci seminarja so se lahko vključili v štiri delavnice, in sicer delavnico o nacionalnih manjšinah in medijih, o sodelovanju nacionalnih manjšin v procesu odločanja, o izobraževanju pripadnikov nacionalnih manjšin ter o oskrbi in stanovanjskem problemu beguncev, povratnikov, razseljenih oseb in drugih občutljivih manjšinskih skupin. Razprava po delavnicah in na plenarni seji je v ospredje postavila gnotne probleme pri uresničevanju konvencije, zlasti na ravni lokalne samouprave.

Na seminar so bili povabljeni predstavniki nacionalnih manjšin mesta Zagreba (v imenu Sveta slovenske nacionalne manjšine se ga je udeležil Franc Strašek), poslanci manjšin, predstavniki vladnih teles in vladnega sveta za nacionalne manjšine. Med gosti so bili tudi vodja projekta v delegaciji evropske komisije za Hrvaško Alfons Peeters, Mirjana Domini, članica Svetovalnega odbora Sveta Evrope za uresničevanje Okvirne konvencije o varstvu nacionalnih manjšin, predstavnica misije OVSE za območje Vukovarja Renata Hermanns, namestnik župana Vukovarsko-sremske županije Jovan Ajduković, predstojnica upravnega oddelka za lokalno samoupravo Vukovarsko-srijemske županije Jadranka Golubić, namestnika načelnice mesta Vukovarja Vladimir Emedi in Svetislav Ladarević, predsednik sveta albanske nacionalne manjšine mesta Vukovarja Mateo Peroli in Rosana Besednik iz British councila.

Seminar in gradiva so bili dobro pripravljene, udeleženci seminarja pa še posebej zadovoljni, ker so imeli priložnost, da predstavnike pristojnih teles neposredno seznanijo s težavami, s katerimi se ukvarjajo pri uresničevanju določil okvirne konvencije.

Franc Strašek

Slovenski dom, naš drugi dom

MARTINOVANJE ALI ZVEZDE PLEŠEJO (IN POJEJO IN PIJEJO)

Neuničljivi in optimistični člani pevskega zbora smo se 9. novembra odpeljali iz prenapoljnega in deževnega Zagreba martinovanju nasproti. Kam? To so vedeli samo naši modri vodje, medtem ko smo navadni pevci vedeli le to, da gremo nekam v Slovenijo. Pravi cilj našega popotovanja je bila izletniška kmetija Črpič-Svetnik v Jesenicah na Dolenjskem. Preden razvežem o tem, kako nam je bilo, naj širnemu občinstvu toplo priporočim obisk te kmetije, kjer v prekrasem vzdušju lahko uživajo v domači hrani in pijači, poskrbljeno pa je tudi za kadilce, saj imajo veliko urejenih zunanjih prostor. Pa se vrnimo k našemu martinovanju. Po prestopu meje smo bolj začutili kot videli, da se vozimo nekam navzgor. Po krajšem tavanju med vinogradi smo naenkrat pred seboj zagledali prelepo gostilno, vso osvetljeno, ki nas je vabila v svoje toplo in dišeče zavetje. Da prvi vtis ni bil varljiv, smo se prepričali takoj na vhodu, kjer so nas ljubeznivi domačini sprejeli s kozarčki "tadomačega". Ko pa smo zaslišali še godce, je bilo naše presenečenje in veselje neizmerno. In se je začelo. Pesem, mošt, ples, smeh, šale, mošt, pesem, ples... Vsake toliko časa je zadonela tista spodbudna pesem: Jezus Kristus kak smo žejni...Pa nismo bili, saj so bili na mizah



vrčki, ki so jih naši ljubeznivi domačini kar naprej pridno polnili. Seveda pa tudi piti ne bi mogli, če ne bi bili na mizah polni krožniki domačih dobrot, ki nas kar niso pustile pri miru in so ves čas silile v nas.

Po pevskem tekmovanju med moškim in ženskim delom martinovalecev, kjer pa ni nihče zmagal, saj je pri takšnih poznavalcih pesmi to skoraj nemogoče, so se nenačrtovano začele karaoke. Sama sem doživela svoj pevski Olimp, ko sem z našima muzikantoma odpela naftalinsko, pa kljub temu večno zeleno Pestnerjevo uspešnico Trideset let. Kljub mojemu prizadevanju, da zadržim mikrofona, pa mi to ni uspelo. Vsi bi peli, vsi bi na Olimp. In moram priznati, da je to mnogim tudi uspelo. Tukaj moram še posebej pohvaliti našega Marjana, ki je zelo pridno posnemal kontrabas, pa Božico, pa Milo, ne smem pozabiti na Slaviša (saj boš dal za en deci, kaj ne?). Upam, da si je naš dirigent Franci zapomnil, kdo in kako lepo je pel, tako da ne bo imel težav pri eventualni izbiri solistov.

Ob polnoči pa je prišel sv. Martin, ki je Mošteka Marjana po vseh predpisih krstil in od tedaj naprej smo pili vino, ki je bilo še boljše kot mošt. Da bi bilo še bolj veselo, sta nam muzikanta organizirala še nagradno tekmovanje v napihovanju balončkov, o čemer pa ne bom pisala, ker obstaja možnost, da bodo ta prispevek brali tudi otroci. Ker pa vse, kar je lepo, tudi hitro mine, je hitro minilo tudi to naše martinovanje in v poznih jutranjih urah smo se veseli vrnili v Zagreb.

Irena Hribar

11. novembra goduje sv. Martin. To je v Sloveniji star ljudski praznik, ki naznaja konec dela na poljih in krst mladega vina, martinovo. Praznik je tradicionalno povezan s pitjem vina, saj se okoli tega datuma mošt spremeni v vino.

Martin se je rodil okoli leta 316 v Szombathelyju v današnji Madžarski, odkoder se je njegova družina preselila v Pavio v Italiji. Kot mladenič se je pridružil rimski vojski. Pred mestnimi vrati

Amiensa (severno od Pariza) je srečal berača in mu podaril polovico svojega plašča, ki ga je pred tem prerezal na pol. Kmalu potem je pustil vojaško službo, postal učenc sv. Hilarija in dolgo živel kot puščavnik. Leta 371 ali 372 je postal škof v Toursu, vendar je ostal skromen, ni se preselil v škofovsko palačo, pač pa je živel z menihi v revnih kočah pred mestnimi vrati. Umrl je 8. novembra leta 397 v Candesu. Dan, ko je bil njegov pogreb, 11. novem-

ber obhajamo kot godovni dan. Martinov plašč je bil dolgo časa francoska državna oziroma dvorna relikvija. Shranjen je bil v dvorni kapeli Sainte Chapelle v Parizu. Ime te zgradbe izhaja iz latinske besede za plašč (capa, capella) in torej pomeni "plaščarna", pozneje pa se je to ime začelo uporabljati tudi za druge podobne stavbe - kapele.

Legenda pripoveduje, da je v svoji skromnosti zavrnil škofovsko mesto in se

vernikom skrila, njegovo skrivališče pa so izdale goske z gaganjem. Iz tega naj bi izvirala tudi navada, da se na martinovo pripravlja pečeno gos. Druga legenda pravi, da je sv. Martin spremenil vodo v vino kot Kristus v Kani galilejski. Tako naj bi se okrog martinovega tudi mošt spremenil v vino.

(podatki s spletnih straneh in knjige Svetniki in godovni zavetniki, Vera Schaubert in Michael Schindler; MK, Ljubljana 1995)

PRVI PETKI: JUNIJ, SEPTEMBER, OKTOBER

Na junijski prvi petek je bilo vreme primerno za sprehod, pa vendar je na druženje prišlo veliko obiskovalcev. Program je kot po navadi začel Silvin s hitrim zgodovinskim pregledom dogodkov pred petimi leti - v Slovenskem domu in slovensko-hrvaških odnosih ter na gostovanjih slovenskih umetnikov na Hrvaškem. Nato je parodiral zadnje senzacije v hrvaških medijih. Na suknič si je nataknil poročni okras in se predstavil kot kandidat za ženi-na Vlatke Pokos in njeno bogato doto. Ljubče je naštel vse premoženje, o katerem je bral v časopisih. Nato pa je energično in jezno iz žepa potegnil ključavnico in ključ ter zavpil, da bo Vlatko v primeru, če mu ne bo več všeč ali če bo naredila kak incident, nagnal, ker je on gospodar stanovanja in vsega, kar je v njem. Nato je besedo prevzel predsednik Petkovega parlamenta Slavko in predstavil delegatko Kristino, ki je zelo slikovito predstavila svojo Krško pokrajino in svoj prihod v Zagreb. Junijski slavljenici rojstnega dneva so s srečelovom dobili darila. Silvin je Slavku podaril "parlamentarni zvonček", da bo lahko z njim zahteval mir v "parlamentarnih klopeh". Slavko se je Silvinu oddolžil z bambusovo košarico s sadjem. Za dobro razpoloženje je poskrbel stalni petkov harmonikar Franc. Druženje se je nadaljevalo s "cateringom" ki so ga pripravili slavljenici in obiskovalci.

Na prvi petek septembra je "bubanega" Silvina zamenjala Jozefa. Spominski koledar je preskočila, obudila pa je spomin na prve petke pred 10 leti in več, na

začetke druženja, veselja in plesa. Čeprav se zdaj dobivamo v obnovljenih prostorih in čeprav nam v živo igra harmonikar Franc, pa nas je vsakokrat manj. Zakaj? Pred desetimi leti je bilo na septembrskem srečanju kar trinajst slavljencev, letos nas je bilo toliko vseh skupaj. A se je vseh trinajst od srca nasmejala Jozefi, ko je z vici končala uvod in besedo predala predsedniku Petkovega parlamenta. To je zasedanja parlamenta najavil s "parlamentarnim zvoncem" in pod prvo točko posvaril pred boleznijo raka. Dokazano je, da pomagata pije kave in telesna aktivnost. Povedal je tudi, kako se Ljubljančani bojujejo proti golobom. Nato pa je naštel nekaj smešnih priimkov na Hrvaškem (Nakarada 8x, Kenjalo 8x, Gibanica 35x, Jajalo 115x, Mošnja 138x, Sirovina 286x, Kukavica 365x, Palikuća, Štakor, Vještica, Šupak, Šupica, Četnik itd). Sledil je premor z dvema šaljivima vprašanjem. Dva pravilna odgovora (Franc in Olga) sta bila nagrajena. Nato so besedo dobili delegat gorenjsko-dolenjske območne zveze za Zagreb - Olgica, delegat Toti Pubac iz Maribora in znanstveni raziskovalec Franc Šuerc Fuertoh, ki nam je razložil uporabnost prleškega predpasnika. Rojstni dan je slavila samo ena udeleženka in iz srečelova je prejela knjigo in nasvete za zdravo življenje. Ob šampanjcu, dobrem vinu in poticah je potekal majhen ples na velikem prostoru.

Oktobrski prvi petek je bil malo otožno protesten. Čeprav smo posebej zaprosili, petkovo družabno srečanje ni bilo napovedano v biltenu. Srečanja so resda že tradicionalna, saj potekajo od leta 1994, pa vendar nanje lahko pozabimo. Srečanj se ne udeležuje samo tako imenovana stara generacija. To ni brezvezna klientela. Gre za člane, ki

Slovenski dom, naš drugi dom

prihajajo tudi na druge prireditve. Če bi petkovo srečanje delovalo kot Sekcija, bi štela vsaj 50 članov, če ne tudi več.

Silvin je srečanje začel z običajnim petkovim koledarjem, tokrat z dogodki izpred 10 let. Iz daljne preteklosti je potegnil nekdanjo parolo Narodna oblast je korupciji in podkupovanju naredila konec. To parolo je povezal s prvo večjo akcijo na Hrvaškem, ki se imenuje Maestro. Ugotovil je, da se s tem imenom ne strinjajo glasbeniki, posebej dirigenti, ki jim običajno pravimo maestro. Bojijo se namreč, da bi jih nepoznavalci glasbenega življenja imeli za korumpirane. Silvin je nadaljeval z govoricami o knjigah in zloženkah o novem bontonu in o komuniciranju z mediji. Mlajšim od 18 let naj bi prepovedali Priročnik za kadrovske politike (moto: malo gor in malo dol - informativni program). Spregovoril je tudi o zdravi pijači iz vrelna Urbani, licenca 2007, Made in Agram. Ko je - izmučen od govorjenja - na hitro spil kozarec vode, se je zrušil pod mizo. Glas iz publike: "Silvin se je zastrupil!" Silvin pa odgovarja: "Ni strupa, ni strupa! Samo tla so se mi vdrla pod nogami. Saj to v Zagrebu zadnje čase ni nič čudnega!" Slavko kot predsednik Petkovega parlamenta je prebral pismo, naslovljeno na predsednika društva. V znak protesta si je okrog vratu obesil rumen trak.

Nadaljeval je s poukom iz slovenščine - slovenska imena za mesec oktober. Slavljenci Jozefa in Milka sta prejeli darilo iz srečelova. Zapeli smo jima zdravico, nato pa smo se preselili v klub Naša dežela, kjer smo klepetali in se zabavali brez harmonike, saj se Francu z dve, tri skladbe ne splača vleči težkega glasbila. Vseeno je bilo veselo in tudi prigrizek je bil obilen.

Slajze Krasi

V SPOMIN ANICI OSTRELIČ IN MILIVOJU KRUCU

Avgusta sta nas zapustila dva člana. 10. avgusta je v 85. letu umrla Anica Ostrelič, ki je bila dolgo let članica pevskega zbora Slovenskega doma, v zadnjem času pa je pela tudi v pevskem zboru duhovne sekcije. Njena smrt nas je presenetila, saj je bila še 2. avgusta z nami v Krškem. Še iz mladosti je znala veliko pesmi, v petju je našla zadovoljstvo in duhovno obogatitev. Hitro je opazila stisko ljudi, rada je priskočila na pomoč drugim članom.

Razdajala se je tudi družini, z veliko ljubeznijo je skrbela za sina Mirota ter vnuka Sanjina in Damjana. Ker je bil tudi mož Slovenec, je imela v Sloveniji veliko sorodnikov, ki jih je pogosto obiskovala. Pokopana je v družinskem grobu v Novem mestu.

Milivoj Kruc nas je zapustil 29. avgusta, v 78. letu starosti. Bil je član obeh pevskih zborov. Po materi je bil Slovenec. Njegova mama je umrla med vojno v ustaškem taborišču. Po vojni je končal likovno akademijo, kot slikar se je zaposlil v Keramični tovarni v Zaprrešću. V naše društvo se je vključil leta 1996. Bil je do vseh spoštljiv in obziren. Naj oba počivata v miru.

Martina Koman

Slovenci na hrvaškem

SLOVENSKO-HRVAŠKO
ROMANJE NA TRSAT

Ze tretje slovensko-hrvaško srečanje na Trsatu je potrdilo, da se je slovenska pobuda iz leta 2002 dobro obnesla in da je začela prinašati spodbudne sadove. Na prvo srečanje poleti leta 2003 se je v Mariji Bistrici v Hrvaškem Zagorju zbralo prek šest tisoč romarjev, večina iz Slovenije. Dve leti pozneje se je prav toliko romarjev zbralo na Brezju, največ iz Hrvaške. Na Trsatu je bilo 18. avgusta letos več kot deset tisoč ljudi, dobrih tri tisoč Slovencev. Prišli so na povabilo škofovskih konferenc obeh cerkva in mešanega slovensko-hrvaškega pripravljalnega odbora. V duhu vodilne misli romanja "Skupaj k Materi milosti" so ta dan preživeli v molitvi, prepevanju slovenskih in hrvaških pesmi. Mašo je darovalo osemnajst škofov in 160 duhovnikov. Bogu in Mariji so se zahvalili za življenje in vero ter prijateljstvo med Slovenci in Hrvati, ki že stoletja delijo podobno, pogosto ne prav prijazno, usodo malih evropskih narodov. Navzoči so bili tudi podpredsednica sabora Đurđa Adlešič, minister Ivan Šuker, reški župan Vojko Obersnel, primorsko-goranski podžupan Luka Denona, iz Ljubljane pa direktor urada za verske skupnosti Drago Čepar.

Duhovni program sta ob petju slovenskih in hrvaških zborov vodila p. Zvezdan Linić in Roman Starc. Mašo je daroval zagrebški nadškof kardinal Josip Bozanić. Zbrane vernike je v pridigi nagovoril koprski škof Metod Piriš, ob zaključku maše pa je ljubljanski nadškof in metropolit ter predsednik Slovenske škofovske konference Alojz Uran navzoče povabil na četrto slovensko-hrvaško romanje, ki bo prihodnje leto v Stični.

Izjemen pečat so srečanju dali molitev, pesem in nagovori v obeh jezikih, slovenske in hrvaške narodne noše, pa tudi izmenjava simboličnih daril med mašo. Slovenci so Hrvatom podarili kopijo brezjanske Marije in kip blaženega Antona Martina Slomška, Hrvatje pa so podarili sliko Marije Bistriške in Gospe Sinjske. Podoba brezjanske Marije Pomagaj je nosila sporočila hvaležnosti frančiškanom s Trsata, ki so med drugo svetovno vojno dali zavetje brezjanski podobi!. Med duhovnimi graditelji mostov je reški nadškof Ivan Devčić navzoče spomnil na krškega škof Antona Mahnič, njegovega naslednika Josipa Srebrnič, prvega provinciala hrvaške frančiškanske province in svetniškega kandidata p. Vendelina Vošnjaka, jezuitska patra Albina Škrinjarja in Ivana Kozelja, slovenski redovnici, drinski mučenki Krizino Bojanc in Antonijo Fabjan ter na slovenske duhovnike, ki so med drugo svetovno vojno našli velikodušno zatočišče na Hrvaškem. Ena od prošenj je bila izrečena v duhu besed nedavno umrlega nekdanjega ljubljanskega nadškofa in metropolita Alojzija Šuštarja ob romanju slovenskih romarjev na Trsat leta 1991: "Posebnost tega svetišča kliče k medsebojnemu povezovanju, ki nam je sedaj bolj potrebno kot kdajkoli prej".

Polona Jurinić

KULTURNA
USTVARJALNOST
NACIONALNIH MANJŠIN

Ze desetič zapored je v dvorani Lisinski potekala prirediteljski program kulture ustvarjalnosti nacionalnih manjšin v Republiki Hrvaški, tudi tokrat pod pokroviteljstvom vlade in v organizaciji vladnega sveta za nacionalne manjšine.

Po uvodnem pozdravu je predsednik sveta nacionalnih manjšin Aleksander Tolnauer besedo predal podpredsednici vlade in ministrici za družino, branilce in medgeneracijsko solidarnost Jadranki Kosor, ki je poudarila da ustavni zakon manjšinam zagotavlja polno uresničevanje kulturne avtonomije. V hrvaškem interesu je, da nacionalne manjšine svobodno razvijajo svoje kulturne vrednote, običaje, etnično pripadnost, veroizpoved... V imenu predsednika države Stjepana Mesića je navzoče pozdravil Aleksander Topalović. Po njegovih besedah je kulturna raznolikost vrednota, ki kulturno bogati Hrvaško. Na prireditvi so bili številni predstavniki kulturnega, političnega, gospodarskega, cerkvenega, sodnega in diplomatskega življenja na Hrvaškem.

Po hrvaški himni smo si ogledali dokumentarni film



Ognjena Golubića o dosedanjih kulturnih predstavah nacionalnih manjšin. V programu so se posamezne manjšine predstavile s pesmijo, plesom, glasbo. Mateja Avšič in Alenka Iljaš sta na citrih zaigrali Tam kjer teče bistra Zila, potem pa je ob njuni spremljavi mešani pevski zbor Slovenskega doma Zagreb pod taktirko Franca Keneta zapel Rasti rasti rožmarin in Pozdravno (F.Venturin).

Na prireditvi je kot gost nastopil ansambel narodnih plesov in pesmi Hrvaške Lado, ki je zapel venček medmurskih pesmi pod naslovom "Med Muro in Dravo". Prirediteljski svet je sklenila evropska himna Oda radosti, ki so jo skupaj z vsemi nastopajočimi zapeli tudi obiskovalci v dvorani.

Za uspešen potek prireditve sta zaslužna svet za nacionalne manjšine in programski odbor, ki so ga sestavljali Sado Tuzović, Neda Wiesler, Tena Tatalović in Sandra Joka s strokovnimi sodelavci Nailo Ceribašić, Joškom Čaletom in Mojco Piškoro. Program je vodil Drago Celizić, režiserka pa je bila Desanka Virant.

Prvo prirediteljski program leta 1998 je pripravil programski odbor, ki so ga sestavljali Slavko Burda, Vladimir Fundak, Veselin Golubović, Tihomir Kovačević, Vlasta Ritig, Darko Schneider, Darko Šonc, Stojanka Težak, Sado Tuzović in Neda Wiesler.



NOVO OBDOBJE ZA SVET SLOVENSKE NACIONALNE MANJŠINE

Novoizvoljeni svet slovenske nacionalne manjšine mesta Zagreba se je prvič sešel 27. julija. Seji je predsedoval Milan Bandić, ki je poudaril, kako pomembno je sodelovanje z manjšinami v lokalni samoupravi. V skladu s predpisi je najstarejšega izvoljenega člana Silvina Jermana povabil, da prevzame predsedovanje.

Mandatna komisija (Franc Rop, Alojz Kramar in Olga Tkalčec) je poročala, kdo je bil na volitvah 17. junija izvoljen v svet slovenske nacionalne manjšine. To so Franc Rop, Alojz Kramar, Olga Šikovec-Luncer, Miroslava-Maria Bahun, Anton Lah, Franc Strašek, Silvin Jerman, Katarina Furjan, Polona Jurinić, Olga Tkalčec, Luka Hribar, Borut Gulić, Irena Hribar-Buzdovačić, Hedvika Čeranić, Marjan Dirnbek, Marija Ana Nemeč, Jasna Kotle, Ivan Kunej, Darko Šonc, Silvester Kme-

tič, Cvetana Matko, Nada Gajdarov, Ivanka Nikčević, Vasilija Tovarloža in Katarina-Božica Latinčić.

Za izvedbo tajnega glasovanja o vodstvu sveta sta bila izbrana Miroslava-Maria Bahun in Anton Lah. Za predsednika je bil predlagan Darko Šonc, za namestnika predsednika pa Franc Strašek. Zanju je glasovalo vseh 19 navzočih članov.

Po izvolitvi je predsedanje prevzel Darko Šonc, ki je poudaril, da je bil pretekli mandat naporen in da nas tudi v sedanjem mandatu čakajo zahtevne naloge.

Na konstitutivni seji je bil navzoč tudi pooblaščen minister Krmelj Robert iz slovenskega veleposlaništva.

Franc Strašek

Za člane zagrebških svetov nacionalnih manjšin, ki so končali mandat, je župan Milan Bandić 22. maja pripravil sprejem v palači Dverce. Ob izteku mandata se jim je zahvalil za pomoč in sodelovanju v upravljanju Zagreba. Vabilu na sprejem so se odzvali tudi člani sveta slovenske nacionalne manjšine.



Slovenci na hrvaškem

SLOVENSKA
KULTURNA
DEDIŠČINA V
ZADRU

Na razstavi o kulturni dediščini narodnostnih manjšin Zadrske



REŠKA RAZSTAVA O TRUBARJU

V mesecu, ki ga končuje praznični dan reformacije s spominom na Primoža Trubarja, ki je leta 1520 svoje šolanje začel na Reki, je svojo pot začela tudi razstava z naslovom Vsem Slovencem ... Zanimiva, vsebinsko bogata in informativna razstava, ki govori o življenjski poti Primoža Trubarja in krajih, kjer je bival in deloval, je estetsko zelo lepo oblikovana, ponuja pa tudi domiselno zasnovan spremljajoči program. Do 30. novembra bo na ogled na Reki, pozneje pa še v Italiji, Avstriji in Nemčiji, zahvaljujoč sodelovanju z izobraževalnimi ustanovami in slovenskimi kulturnimi društvi. Razstavo, ki obenem najlepše napoveduje počastitev 500. obletnice Trubarjevega rojstva prihodnje leto, je ob osrednji finančni podpori slovenskega ministrstva za kulturo organiziral podjetni Zavod za kulturo in turizem Parnas iz Velikih Lašč, ki s sodelavci Trubarjeve domačije na Raščici izvaja večino svojih izobraževalnih programov. V pripravah na Reki je sodeloval tudi Slovenski dom KPD Bazovica, ki svojo dejavnost predstavlja na posebnem panoju. Na slovesnosti ob odprtju je obiskovalcem, ki so do zadnjega koticčka zasedli družabne prostore v društvu, o pripravah na 500. obletnico očeta prve slovenske knjige spregovorila vodja projekta in direktorica

županije v nestni loži, ki velja za ekskluziven razstavni prostor mesta Zadra, se je maja letos Slovensko kulturno društvo Lipa uspešno predstavilo z razstavo slik Jožeta Arzenška, vodje slikarske sekcije zadrskega slovenskega društva ter Ivana Kozmosa in skupine slikarjev iz društva Triglav iz Splita. Z idrijskimi čipkami sta se predstavili Florijana Filipi in Tinka Kurtin.

Darja Jusup

SLOVENSKI
DNEVI V
KARLOVCU

V dvorani glasbene šole Karlovec je 24. oktobra potekala multimedijška prireditev o Dragutinu Passku (1917-2004). Navzoče sta uvodoma pozdravili ravnateljica glasbene šole Ljiljana Ščedrov in mestne knjižnice Frida Bišćan.

O skladatelju, prevajalcu in pravniku, ki je bil po rodu iz Vrhpolja pri Vipavi, je pripovedoval Silvin Jerman, govornico besedo pa so podkrepili zvočni in video posnetki. Zanje je poskrbela članica društva Tihana Tepšič. Passke je gimnazijo in srednjo glasbeno šolo obiskoval vzporedno v Karlovcu. Skladanja se je učil pri Rudolfu Tacliku, hrvaškem skladatelju cerkvene glasbe, zborovskih in solističnih pesmi. Passkove pesmi zapeli profesorja karlovške glasbene šole, sopranistka Maja Vukoja in baritonist Tonči Petković ob klavirski spremljavi Anite Kaić ter Karlovški vokalni oktet. Nastop je bil impresiven. Obiskovalci so prireditev, ki jo je neposredno prenašal Radio Karlovec, nagradili dolгим poslanjem.

25. oktobra je bila v salonu ULAK odprta likovna razstava Ivana Kosmosa, Slovenca iz Brezic, ki živi in deluje v Splitu. Razstavo 31 slik v različnih tehnikah (olje na platnu in lesenitu, akvarel, akril na platnu in tempera) je odprla Nada Eleta. O slikarjevem opusu sta spregovorila Željko Mavretić in ravnateljica mestne knjižnice Frida Bišćan, ki je dejala: "S takšnimi dogodki želimo prireditev Slovenski dnevi v Karlovcu razširiti in poleg književnih večerov prikazati še nekatere dejavnosti slovenskih društev na Hrvaškem". Na otvoritvi so bili med drugimi predstavniki slovenskega veleposlaništva Roman Weyler ter Darko Šonc in Franc Strašek iz zagrebškega Slovenskega doma. Razstava je bila na ogled do 29. oktobra.

V novih prostorih karlovške mestne knjižnice je bila predstavljena knjiga Zagrebški Slovenci avtorice Melite Forstnerić Hajnšek. O knjigi, ideji zanjo in usklajevanju pri njenem nastanku sta spregovorili Dunja Bežjak in knjižničarka in pesnica iz Novega mesta Jadranka Matić-Zupančič.

M. M.

Marina Delač

LABINSKI UTRIP PRETEKLOSTI

Deset obdelanih fotokopij razglednic s slovenskim besedilom, med katerimi so nekatere starejše kot sto let, je bilo oktobra postavljenih na ogled v labinski mestni galeriji. Razstavo starih razglednic z naslovom Labinu z ljubeznijo je pripravilo Društva Slovencev Labin. Razstava dokazuje (kakor je zapisal avtor kataloga, ki je tudi avtor teh vrstic), da je bil Labin vedno mesto odprtega duha in razvite komunikacije s soslednjimi, tudi bolj oddaljenimi kraji. Kot je zapisano v katalogu: z razstavo starih labinskih razglednic s slovenskim besedilom in skromnim katalogom, smo želeli prebivalce našega mesta spomniti na ta del naše kulturne dediščine in ohraniti spomin na nekdanji vsakodnevni utrip, ki ga lahko tudi danes vsaj na kratko in z veseljem občutimo.

Razglednice so last labinskega publicista in zbiratelja Marjana Milevoja. Izvirajo iz različnih obdobj, od časov Avstro-Ogrske do italijanske vladavine, nekatere so bile poslone v letih po drugi svetovni vojni. Na njih so v glavnem posnetki Labina in njegove okolice, med njimi industrijskega predmestja Vinež. Razglednice pričajo tudi o svojevrsnem ponosu njihovih avtorjev, da govorijo in pišejo "po slovensko" in da živijo v Labinu.

Na otvoritvi razstave se je zbralo 40 članov društva in gostov. Poleg predsednika društva so spregovorili tudi gosti iz puljskega društva Istra in labinski župan Tulio Demetlika, ki je obujal spomine na študentske dneve v Mariboru.

Kristian S. Reisman



POUK SLOVENŠČINE V OSIJEKU

Zvonko Horvat je za Novi odmev prispeval utrinek s pouka slovenskega jezika v Osijeku, ki ga obiskuje 25 uencev, poteka pa ob torkih in četrčkih v prostoru slovenskega društva.



NACIONALNI PROGRAM ZA VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC

V Zagrebu je 13. septembra potekala razprava o predlogu nacionalnega programa za varstvo in krepitev človekovih pravic v letih 2008-2011, ki sta jo pripravila vladni urad za človekove pravice in center za človekove pravice. V razpravi so sodelovali predstavniki nacionalnih manjšin, številnih vladnih teles in civilnih društev, ki se ukvarjajo z varstvom človekovih pravic.

Uvodoma je spregovoril ravnatelj centra za človekove pravice Tin Gazivoda. Predstojnika vladnega urada za človekove pravice Luka Maderić je podrobno predstavil predlog programa, ki ga sestavlja sedem poglavij (uvodne opombe, pravna osnova varstva in krepitev človekovih pravic, organi za varstvo človekovih pravic, analiza stranja in prioritete, izobraževanje za človekove pravice, vloga človekovih pravic v pristopnih pogajanjih z Evropsko unijo, uresničevanje in ocenjevanje programa). Dodatna pojasnila je podala članica pripravljalne komisije Ksenija Turković z zagrebške pravne fakultete. Žarko Puhovski z zagrebške filozofske fakultete, član izvršilnega odbora HHO-ja in recenzent programa je spregovoril o zgodovinskem razvoju človekovih pravic, med drugim tudi o 71. členu dunajske deklaracije. Puhovski je poudaril, da se je skupaj z drugimi recenzenti trudil, da bi bil program napisan brez uporabe fraz in tako, da bi bil razumljiv najširši javnosti. Predrag Šipka, namestnik predstojnika vladnega urada za človekove pravice je podrobneje spregovoril o težavah pri uresničevanju ustavnega zakona o pravicah nacionalnih manjšin v Republiki Hrvaški.

V razpravi (v imenu Zveze slovenskih društev na Hrvaškem je v njej sodeloval Franc Strašek) je bilo večkrat slišati, da je program dober, vprašanje pa je, ali bo uresničen. Pri tem so se razpravljalci sklicevali na ustavni zakon, ki tudi po petih letih še ni v celoti zaživel; po nekaterih ocenah ga je treba uresničiti še vsaj polovico. Predstavnica manjšin v saboru Zdenka Čuhnil je dejala, da številni državni organi ravnajo neodgovorno; kot primer je navedla dejstvo, da je razprava o ustavnem zakonu potekala ob deseti uri zvečer, zaradi česar je v njej sodelovalo le nekaj poslancev.

Tin Gazivoda in Luka Maderić sta se obvezala, da bosta nekatere konkretne predloge vključila v program, še preden ga bo obravnavala vlada.

Franc Strašek

Slovenci na hrvaškem

ŠTUDIJSKO POTOVANJE
V LJUBLJANO

Volitve so minile, prišla je jesen in člani Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb smo nadaljevali za načrtovanim delom. 12. in 13. oktobra smo se odpravili na naše prvo študijsko potovanje v Ljubljano. Zakaj študijsko? Že sama beseda pove, da gre za učenje. Odločili smo se, da se bomo učili na drugačen način. Osebnost smo hoteli spoznati delovanje tistih organov Republike Slovenije, ki skrbijo za Slovence po svetu in v zamejstvu. Naša prva postaja je bil Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, kjer sta nas sprejela državni sekretar Zorko Pelikan in Rudi Merljak. Predstavila sta delovanje urada in eno od njegovih pomembnih dejavnosti - obravnavanje zahtev za pridobitev državljanstva. V našem imenu jima je Franc Strašek predstavil delovanje Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb in celotno manjšinsko politiko na Hrvaškem. Predstavili smo se tudi ostali udeleženci študijskega potovanja. Vsak je povedal, kako deluje v manjšinskem svetu, Slovenskem domu. Popoldne smo si ogledali enega od simbolov slovenske prestolnice, ljubljanski grad. Odločili smo se za voden ogled stare trdnjave, ogledali pa smo si tudi multivizijsko predstavitev zgodovine Ljubljane. Naslednje postajališče je bilo na Masarykovi ulici 14. Ne, nismo zgrešili naslova in se spet pripeljali v naš drugi dom, temveč smo obiskali sestrsko društvo Hrvaški dom v Ljubljani.

Dočakala nas je prijetna in vesela družba prijateljev ljubljanskih Hrvatov. Spoznali smo njihovo delovanje in načrte za prihodnost. Obisk smo zaokrožili ob venčku hrvaških in slovenskih pesmi.

Program prvega dneva smo sklenili v hotelu Kanu v pisani okolici Ljubljane. Naslednji dan nas je čakal obisk slovenske-

SREČANJE SLOVENCEV
IZ ZAMEJSTVA IN SVETA

Tradicionalno, že sedmo srečanje Slovencev, ki živijo zunaj meja Republike Slovenije, je bilo 5. julija v državnem zboru. Potekalo je pod naslovom "Slovenci v zamejstvu in po svetu - del slovenskega naroda." Iz Hrvaške smo se srečanja udeležili Franc Strašek, kot predstavnik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, Marjana Mirković iz reške Bazovice, Vasja Simonič iz društva Snežnik v Lovranu, Kladija Velimirovič iz društva Istra v Pulju in Darja Jusup iz društva Lipa v Zadru.

Uvodoma so nastopili dijaki slovenske sobotne srednje šole iz Argentine. Sledili so pozdravni govori predsednika državnega zbora Franceta Cukjatića, predsednika državnozbornske komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu Janeza Krambergerja, državnega sekretarja za Slovence v zamejstvu in po svetu Zorka Pelikana in predstavnika slovenske katoliške misije v Münchnu Janeza Puclja.

Delo se je nadaljevalo v dveh skupinah; v skupini o Slovencih v zamejstvu (vodja Miro Petek, uvodničar Boris Pahor., zamejski pis) smo sodelovali vsi predstavniki iz Hrvaške, razen Darje Jusup, ki se je vključila v skupino o Slovencih po svetu (uvodničar Andrej Fink iz Argentine).

Franc Strašek je v imenu Zveze slovenskih društev sprego-

ga parlamenta. Med enournim obiskom smo zvedeli veliko o življenju in delovanju državnega zbora. Stavba je edina na svetu, ki je v celoti zgrajena iz domačih materialov, kamnov, marmorja. Nekateri deli stavbe so izdelani iz kapnikov kraških jam. Najbolj zanimiv pa je bil obisk glavne sejne dvorane in preddverja z muralom, ki prikazuje zgodovino Slovenije, od prihoda prvih Slovanov do ustanovitve bivše skupne države.

Po kratkem premoru smo pot nadaljevali proti Hrvaški, v smeri zelenega srca Hrvaške, Gorskega Kotarja. V Plešcu smo obiskali prvo družinsko etnološko zbirko družine Čop - Palčavo Šišo. Lastnik in voditelj zbirke Marko Smole nas je popeljal 200 let nazaj v zgodovino in nam skozi spomine svoje družine orisal pisano življenje tega kraja in prijateljske odnose Hrvatov in Slovencev, ki se na tem področju prepletajo že 500 let. Polni vtisov in navdušeni nad naravo Gorskega Kotarja smo se počasi odpravili domov, z željo, da bi študijsko potovanje še ponovili.

Matea Hotujac Dreven



voril o finančnem kolapsu slovenskih društev na Hrvaškem, ki so uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu pravočasno in po predpisih posredovali programe dela in projekte, a do tega dne niso prejeli niti centa. Poudaril je, da so predsedniki slovenskih društev izjemno kritični do takšnega dela in odnosa do Slovencev na Hrvaškem. Zaradi takega ravnanja slovenskega urada se v slovenskih društvih na Hrvaškem kopičijo neplačani računi, prihajajo opomini, opomini pred tožbo, rastejo zamudne obrasti, zaradi neplačanih najemnin prihajajo goržnje z izselitvijo, opomini za izklop vode, elektrike, telefona ... Strašek je poudaril, da društva pač potrebujejo ustrezno podporo od 1. januara do 31. decembra vsako leto, kar bi morali tisti, ki so zadolženi za pomoč Slovincem v zamejstvu in po svetu upoštevati.

Na plenarni seji smo prisluhnili poročevalcem iz obeh skupin; med drugim so bili podatni številni predlogi: predlog za ustavno spremembo, s katero bi Slovenci, ki živijo na tujem, dobili svojega predstavnika v parlamentu, predlog, da se slovensko državljanstvo prizna po rodu in ne le z naturalizacijo, predlog, da se pripravijo predpisi o vračanju Slovencev v domovino, predlog o pripravi strategije in definiranju pojma slovenstva ...

Na sprejemu po srečanju sta za prijetno vzdušje poskrbela glasbenika Zita Galič na citrah in Jože Galič na orglicah.

Franc Strašek



NOVO VODSTVO ZAGREBŠKE KOORDINACIJE NACIONALNIH MANJŠIN

V Slovenskem domu so se 19. septembra zbrali vsi predsedniki svetov in predstavniki zagrebških nacionalnih manjšin, izvoljeni na junijskih volitvah. Koordinacija je dobila novo vodstvo. Za predsednika je bil izvoljen Darko Šonc, njegova namestnika sta postala predsednik Sveta makedonskega nacionalne manjšine Mesta Zagreb Anastas Saša Odžaklieski in predsednik Sveta črnogorske nacionalne manjšine Mesta Zagreb Veselin Simović. V predsedstvo koordinacije je bila izvoljena še predstavnica judovske nacionalne manjšine Sanja Zoričić Tabaković.

V odbor za nacionalne manjšine pri zagrebški mestni skupščini so bili izvoljeni Darko Šonc, Anastas Saša Odžaklieski in predstavnik bošnjaške manjšine Mujaga Mehić. Po besedah Darka Šonca bo koordinacija po uspešnem delu v prvem mandatu poskusila še okrepiti sodelovanje z mestom Zagrebom in povečati prepoznavnost manjšin v hrvaškem glavnem mestu.

Matea Hotujac Dreven

PRVI KONGRES SLOVENSKE MANJŠINSKE KOORDINACIJE

V Ljubljani je 26. oktobra potekal prvi kongres Slovenske manjšinske koordinacije (Slomak). Po treh letih delovanja koordinacije je bila potreba dogovora o nadaljnji vlogi Slonakja, zlasti v luči pomembnih širitvenih procesov v Evropski uniji, odprave mej in predsedovanja Slovenije Uniji. Kongres so pozdravili številni gostje, ki so pohvalili delo Slomaka, med drugimi zunanji minister Dimitrij Rupel, predsednik parlamentarne komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu Janez Kramberger, državni sekretar za Slovence v zamejstvu in po svetu Zorko Pelikan, predsedniški kandidat Lojze Peterle in slovenska poslanka v evropskem parlamentu Ljudmila Novak

Uvodoma je predsednik Slomaka Rudi Pavšič poročal o številnih uspehih, pa tudi težavah v triletnem delovanju. Sledila so poročila predstavnikov slovenskih organizacij v zamejstvu o stanju slovenskih narodnih skupnosti v Avstriji, Italiji, Hrvaški in Madžarski. Predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc je poudaril, da je skrajni čas, da Slovenija in Hrvaška poiščeta rešitev za odprta vprašanja, ki poleg številnih nepremišljenih izjav, kakršne so bile zadnje izdaje predsedniškega kandidata in predsednika SNS Zmaga Jelinčiča, grenijo življenje Slovencev na Hrvaškem.

Franc Strašek

KAJ JE NOVEGA V SLOVENSKO- HRVAŠKIH ODNOSIH?

Zagreb kritičen do Rupla

Hrvaško zunanje ministrstvo (MVP) se je v začetku julija ostro odzvalo na izjave "posameznih predstavnikov Republike Slovenije" (misleč predvsem na



zunanjega ministra Dimitrija Rupla) in med drugim zapisalo, da slovenske diplomatske aktivnosti, "ki otežujejo napredek Hrvaške" pri poglavjih o ribištvu, ter pravica, svoboda in varnost "ne odražajo ravni in značaja odnosa med državama in niso v duhu evropske politike konstruktivnega dialoga, spoštovanja in solidarnosti". "Tudi jaz sem bil začuden, ko sem prebral odzive hrvaške strani. Verjamem, da je pri sosedih nastopil poseben čas priprav na volitve in so tu in tam kakšne formulacije nekoliko bolj ošiljene kot sicer. Slovenija nima nobenega namena, nikdar ni in tudi ne bo zadrževala Hrvaške pri njenem vključevanju v EU, ampak si želimo, da bi izpolnjevala evropske standarde," je dejal Rupel. Ta je na seji zunanjepolitičnega odbora DZ govoril o uveljavitvi hrvaškega zaščitnega ekološko-ribolovnega pasu (ZERP). Dejal je, da pogajanja na tehnični ravni niso bila uspešna, zato se bodo nadaljevala na politični.

"Novi poskus politiziranja"

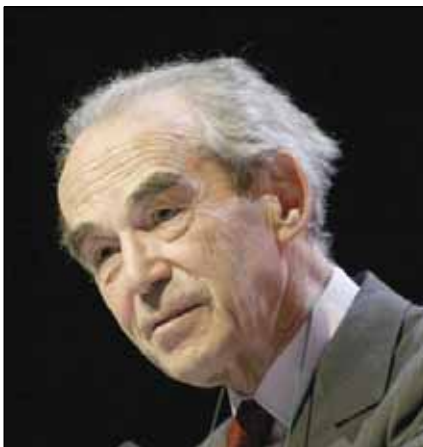
Na hrvaškem zunanjem ministrstvu so prepričani, da so stališča v slovenski noti, s katero je Ljubljana protestirala zoper hrvaški poskus nezakonitega razpolaganja s kmetijskimi zemljišči na levem bregu Dragonje, "še en poskus politiziranja in enostranskega poseganja slovenske strani po državnem ozemlju Republike Hrvaške". Ljubljana je julija v noti Zagrebu očitala, da občina Buje nepooblaščno in

Novice iz domovine

nezakonito razpolaga z zemljišči, ki so na državnem ozemlju RS in so v lasti Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS. Slovenija je Hrvaško v opozorila, da so zemljišča v lasti sklada in vpisana "v uradne in zakonite katastrske evidence in v zemljiško knjigo", ki se od prvotne nastavitve vodi pri pristojnih organih v Sloveniji. Za zunanje ministrstvo (MZZ) so zato nični vsi pravni posli, ki bi jih enostransko in nezakonito sklenili hrvaški organi. Hrvaško MVP je slovenski strani nato poslalo noto, v kateri v celoti zavrača navedbe iz slovenske note.

Tajno dogovarjanje

Dimitrij Rupel je v pogovoru s slovenskimi novinarji v Bruslju julija potrdil, da obstaja pobuda slovenske vlade za ureditev nerešenih vprašanj s Hrvaško, vendar dokumenta z oznako strogo zaupno ni želel komentirati. Vlada se v tajnem dokumentu med drugim zavzema, da se nerešena vprašanja meddržavne meje s Hrvaško rešijo bodisi s pomočjo arbitraže bodisi z mediacijo. Slovenska vlada naj bi kot morebitnega arbitra predlagala nekdanjega francoskega pravosodnega ministra



Roberta Badinterja. Člane državnozbornskega zunanjepolitičnega odbora naj bi zunanji minister seznanil tudi s tem, da v odnosih s Hrvaško že dlje časa poteka tiha diplomacija. Prav to je za slovenske in domače medije potrdil tiskovni predstavnik MVP Željko Belaj, a da še ni nikakršnih uradnih predlogov niti konkretnih dogovorov ali dokumentov. Hrvaški predsednik Stjepan Mesić je na srečanju s premierom Janezom Janšo v Umagu podprl slovenski predlog, po katerem bi v sporu med Slovenijo in Hrvaško posredoval Robert Badinter.

Blejski sestanek brez kravat

Avgusta se je potrdilo, da Slovenija za posredovanje predlaga Ovsejevo sodišče za poravnave (kar so v Zagrebu zavrnilo), Hrvaška pa mednarodno sodišče za pravo morja v Hamburgu (kar so zavrnilo v Ljubljani). Nato sta se konec meseca na Bledu - sproščeno in brez kravat ter ob izjemnem medijskem zanimanju - sešla premiera Janez Janša in Ivo Sanader. Dosegla sta načelni dogovor, da o sporu razsodi meddržavno sodišče v Haagu. Dogovorila sta se tudi, da bosta Slovenija in Hrvaška obnovili delovanje mešane strokovne komisije, ki je že pred leti opredelila 14 točk na kopenski meji, okoli katerih državi ne soglašata (zaselki ob Dragoinji, ozemeljski žepi ob Muri, parcele pod Snežnikom...), in ustanovili novo mešano komisijo, ki bo pripravila pravni okvir za sodno presojanje celotnega spora. Njeno izhodišče bo datum osamosvojitve obeh držav, 25. junij 1991. Po blejskem sestanku sta se oba premiera o načelnem dogovoru posvetovala še s parlamentarnimi strankami doma; hrvaški predsednik vlade je dobil podporo, med slovenskimi političnimi prvaki pa se je pojavila kopica vprašanj, med drugim o tako imenovanem načelu pravičnosti, ki bi ga moralo upoštevati sodišče v Haagu, in o verodostojnosti Hrvaške, glede na zaplete z ZERP.

Šefa komisije Davorin Rudolf in Miha Pogačnik

Septembra sta vladi imenovali strokovnjake za mešani komisiji - ena se bo ukvarjala z najbolj spornimi točkami ob nedoločeni meji, druga s pripravami na morebitno arbitražo meddržavnega sodišča v Haagu ali kakšnega drugega razsodnika. Komisiji za arbitražo bosta sopredsedovala nekdanji hrvaški zunanji minister akademik Davorin Rudolf in hrvaški izvedenec za mednarodno pravo Miha Pogačnik.



Preteklost v sedanjosti

ZOFKA KVEDER: SLOVENKA V ZAGREBU

Minilo 81 let, 21. novembra, odkar je v Zagrebu umrla pisateljica, dramatičarka, publicistka, urednica, prevajalka, borka za pravice žensk Zofka Kveder. V hrvaško prestolnico se je preselila leta 1906 iz Prage, kjer je živela šest let in kjer je napisala in v samozaložbi izdala tudi svojo prvo knjigo, zbirko kratke proze *Misterij žene* (1900).

Mladost in življenje ob meji

Rodila se je 22. aprila leta 1878 v Ljubljani, kjer pa je živela prav malo časa, saj se je družina veliko selila. Njen drugi dom je bil Loški potok, kjer je preživela otroška in zgodnja najstniška leta. Zaradi bližine Gorskega kotarja ji hrvaščina verjetno že takrat ni bila tuja, saj je leta 1911 v spremni besedi svoje prve, v hrvaščini izdane knjige, *Jedanaest novela*, pisala o življenju na meji med Kranjsko in hrvaškim Gorskim kotarjem, pri Prezidu in Čabru. "Podeželsko življenje, socialne razlike in sezonsko izseljevanje je opisala v novelah zbirke *Iz naših krajev* (1903), še posebej v besedilu *Hrvatariji*, kjer je tematizirala življenje slovenskih sezonskih drvarjev v Slavoniji in Romuniji: "Žilavo ljudstvo je to, zdravo, delovno. Kakor lastovke se dvigajo jeseni in rojijo v daljni svet za kruhom in zaslužkom. Vse se vzdigne, kar ni prestaro, kar ni bolno, in po vaseh ostanejo samo ženske, starci in otroci." Še leta 1914, ko je že osem let živela in ustvarjala na Hrvaškem, se je kritik Mijo Radošević spomnil njenih zgodnjih novel in o Hrvatarijih med drugim zapisal: "Tole je košček Hrvaške, to je psihologija naše čezkolpske sosede Zofke in njene Kranjske. Kranjska je Hrvaška, Hrvaška pa je Kranjska. In kakor sem ob branju knjige globoko občutil, da sem Slovenec, verjamem, da bo tudi Zofka ob prebiranju teh vrstic občutila še bolj, da je čista - Hrvatica našega Gorskega kotarja."

Pot v tujino, iz Prage v Zagreb

Leta 1899 se je iz Ljubljane preselila v Trst, od tam je odpotovala v Nemčijo in Švico, kjer je v Bernu poskusila študirati, vendar ji je zmanjkalo denarja.



urejala še hrvaško različico revije, imenovano Sijelo.

Ustvarjanje v Zagrebu

Zofka Kveder je kljub temu, da je poleg slovenščine govorila in pisala tudi nemško in češko, in kljub želji, da bi se integrirala v hrvaško kulturno življenje, ves čas svojega dvajsetletnega bivanja v Zagrebu zadevala na ovire. Iz njenih jezikovnih napak v hrvaščini se je norčeval npr. Anton Gustav Matoš, tudi druga literarna kritika ji ni bila zmeraj naklonjena. Kljub temu pa je imela Zagreb, še zlasti Pantovčak, rada, o čemer je leta 1918 tudi pisala. V Zagrebu je zamenjala pogovorni jezik (s svojimi otroki si je npr. dopisovala večinoma hrvaško) in ustvarjala v hrvaščini, še zmeraj pa je pisala v

V Pragi se je preživljala s pisanjem in urednikovanjem, tam je leta 1901 rodila svojo prvo hčer Vladošo, ki je bila model za mnoge pisateljicine črtice o otrocih in ki je še mlada umrla za špansko gripo. V Pragi se je leta 1903 poročila s hrvaškim pesnikom moderne in študentom medicine, Vladimirjem Jelovškom Teharskim, s katerim je pozneje v Zagrebu imela še dva otroka, hčeri Mašo in Miro. Leta 1914 se je še enkrat poročila, in sicer s politikom Jurajem Demetrovičem. V Zagrebu se je zaposlila v uredništvu dnevnika Agramer Tagblatt, kjer je bila nekaj let tudi urednica tedenske ženske priloge Frauenzeitung. Od leta 1904 do leta 1914 je urejala družinski in literarni časopis Domači prijatelj, ki ga je v Pragi izdajal lastnik tovarne žitne kave František Vydra, v njem pa so objavljali mnogi slovenski pisatelji, tudi začetniki, kakršna sta bila France Bevk in Prežihov Voranc. Od leta 1904 do leta 1906 je

slovenščini in med drugim napisala svoje najdaljše slovensko besedilo, roman Njeno življenje (1914). Jezika ni enačila z narodno pripadnostjo: "Mislim, da nisem slabša Hrvatica od mnogih, ki me napadajo, prav tako kot nisem slaba Slovenka, čeravno me v Ljubljani nekateri naši separatisti imenujejo Stanka (po Stanku Vrazu, ki da je slovenski uskok)." Še več, v duhu jugoslovanske ideje je svoj časopis Ženski svijet preimenovala v Jugoslavensko ženo (1917-1920), v njem pa objavljala prispevke v vseh jezikih takratne kraljevine: "Jezikovno smo eno, vsi od Triglava do Sofije. Slovenščina se preliva v kajkavščino, ta pa v štokavščino. A kar je Zagorje za jezikovno mejo med Slovenci in Hrvata, to je Makedonija za jezikovno mejo med Srbi in Bolgari. Že pred vojno je bilo v Zagrebu na tisoče Slovencev. Vprašaje, v katerem jeziku se že po pol leta pogovarjajo celo med seboj - v hrvaščini! To še

ne pomeni, da so neobdigrateba in da so morda zgubili smisel za nepopisno lepoto Cankarjevih knjiga ali Župančičevih pesmi."

Pisateljčina dediščina

Zofka Kveder je izdala novelistično knjigo Odsevi (1902), knjigi dramatike Ljubezen (1901) in Amerikanci (1908), roman Njeno življenje (1914), slovensko-hrvaško kratkoprozno zbirko Iskre (1905), povsem v hrvaščini napisane knjige pa so zbirka Jedanaest novela (1913), ljubezenski roman v pismih Hanka (1916), zbirka črtic Po putevima života (1926) in drami Arditi na otoku Krku (1922) in Unuk kraljeviča Marka (1922). Kot hrvaška literarna ustvarjalka je uvrščena v Leksikon hrvatskih pisaca. Profesor književnosti na zagrebški filozofski fakulteti, Zvonko Kovač jo šteje med t. i. dvopripadne avtorje.

Vnukinji Zofke Kveder sta (žal že pokojna) hrvaška pisateljica Sunčana Škrinjarić in koreografinja Tihana Škrinjarić. Zofkina pravnukinja pa je Sunčanina hči, pisateljica in pesnica Sanja Pilić, ki je bila tudi gostja Slovenskega slavističnega kongresa leta 2007 v Zagrebu, kjer je bilo ob 80-letnici smrti Zofke Kveder posebej predstavljeno njeno življenje in delo v Zagrebu. Od leta 2003 je v slovenščini dostopna monografija Katje Mihurko Poniž z naslovom Drzno drugačna: Zofka Kveder in podobe ženskosti. Leta 2005 pa je prav tako v uredništvu Katje Mihurko Poniž izšla prva knjiga Zbranega dela Zofke Kveder, s čimer je Zofka Kveder postala klasikinja slovenske književnosti, kot jo je poimenoval glavni urednik zbirke, akademik France Bernik. O pisateljici lahko beremo tudi v publikaciji Slovenci na Hrvaškem: dediščina in sedanost (2006) in v 23. številki revije Dve domovini/Two Homelands, ki jo izdaja Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU. Leta 2007 je bil v Pragi simpozij ob 80-letnici njene smrti: Zofka Kveder (1878-1926) - recepcija njene ustvarjalnosti.

Pisateljico so v svojih delih obravnavali tudi Dunja Detoni Dujmić (Ljepša polovica književnosti, 1998) Zvonko Kovač (Međuknjiževna tumačenja, 2005), Andrea Feldman (Žene u Hrvatskoj: žene i kulturna povijest, 2004) in Natascha Vittorelli (Frauenbewegung um 1900: über Triest nach Zagreb, 2007).

Vladka Tucovič

Preteklost v sedanjosti

NE POZABIMO JIH - PRIDNIH SLOVENK

Veliko je napisanega o znanih Slovencih in Slovenkah ki so z svojo dejavnostjo mozaično sestavili lepo podobo Slovencev na Hrvaškem. Jaz pa želim predstaviti skupino Slovenk, ki so z svojim fizičnim delom izklesale dragocen kamenček in ga vgradile v ta mozaik. Četudi so bile anonimne in na družbenem dnu, so nevede dvignile na prestol najlepši značilnosti Slovenke, marljivost in delavnost, ter si s tem v Zagrebu pridobile spoštovanje in naziv "pridna Slovenka".

Pridne Slovenke

Ob predstavitvi knjige Slovenci na Hrvaškem v Slovenskem domu letos novembra sem dobila močan občutek moralne obveze, da pisno predstavim skupino Slovenk, ki je bila svoj čas v Zagrebu izjemno pomembna. Predstavitev so si prislužile z delom. In zato, ker v Zagrebu po njihovi zaslugi izraz "pridna Slovenka" še živi, čeprav jih že dolgo vrsto let ni več. O njih nimam nobenih pisnih virov in tudi ne vem, ali je o njih narejena kakšna raziskava. Imela pa sem pa izjemno priložnost spoznati to skupino Slovenk v Zagrebu in to v času, ko so potrebovale pomoč in zaščito.

Služkinje pred vojno

To so bile Slovenke, služkinje pri družinah v Zagrebu v času med prvo in drugo svetovno vojno. V spominu so mi ostale njihove življenjske zgodbe, skoraj enake. Spomnim se jih tudi kot skupine priletnih Slovenk, ki so se v letih po drugi svetovni vojni v Zagrebu znašle v težkem položaju. Potrebovale so pomoč službe socialne zaščite. Prej so bile njihove razmere dobre in urejene. Delodajalec je s služkinjo podpisal pogodbo, ki jo je potrdil njihov strokovni sindikat. Pogodba jim je zagotavljala oskrbo pri družini, osnovno zdravstveno in socialno zavarovanje, stanovanje v sobici zraven kuhinje ter skromno plačilo v gotovini. Delovni čas je trajal od jutra do večera. Vsakdanje življenje in opravila so bili odvisni od načina življenja družine in splošnih razmer in navad v družini. Služkinja je imela posebno mesto v družini. Mlade Slovenke so bile zelo zaželenne. Imele so končano osnovno šolo, bile so prilagodljive, željne zaslužka in življenja v mestu. Priporočilo za najem služkinje je bilo ustno in je šlo od ene do druge družine. Bile so varčne, zaslužek so bolj ali manj vplačevale

na hranilno knjižico, učile so se sodobnega življenja v mestni družini. Veliko Slovenk se je poročilo in živelo naprej s svojo družino.

Po drugi svetovni vojni

Po vojni so se razmere v družbi spremenile, kar je vplivalo tudi eksistenco služkinj pri družinah. Tudi v posameznih družinah je prišlo do velikih sprememb. Nekatere stare družine so se zmanjšale, tudi kar cele so izginile v vojni vihri. Služkinje pa so v svojih sobicah pri kuhinji ostale. Stare pogodbe niso bile več veljavne, nove družine jih niso več obnovile. V skopo odmerjenem, racionaliziranem življenjskem prostoru nove družine ni bilo več prostora za služkinjo. Družine so si na drugačen način uredile posle v gospodinjstvu. Služkinje so postale vsem v napoto. Mlajše so si poiskale stanovanje in zaposlitev v industriji, ki se je ravno začela razvijati. Veliko pa je bilo samskih, starih služkinj, ki so celo življenje služile pri eni, največ dveh družinah in so z njimi preživljale dobre in slabe čase. Marljive in zanesljive so bile dolga leta steber gospodinjstva. Ob spremembah so se zavedle, da ne morejo ostati v dotedanji sobici. Nihče ni imel do njih nobenih obveznosti. Nekatere so celo že prejemale skromno pokojnino, druge so še pomagale v gospodinjstvu nove družine ali bile varuške majhnim otrokom v družini. Rešitev svojih življenjskih problemov v bodočnosti, ki ni obetala nič dobrega, so poiskale v službi socialne zaščite pri občini, kjer so bile prijavljene pri bivšem delodajalcu. Prosile so za sprejem v socialno ustanovo in pomoč pri plačevanju oskrbe v domu.

Spoznala sem jih leta 1947

Spoznala sem jih, ko sem leta 1947 začela delati v službi socialne zaščite občine Medveščak v Zagrebu, kjer sem kot socialna delavka ostala celo svojo delovno dobo. Opazila sem veliko število zahtev za sprejem v dom in za doplačilo oskrbnine s strani občine Medveščak. Največ je bilo starih služkinj, Slovenk, kar je pritegnilo mojo pozornost. Njihove zdelane roke in potrpežljive solzne oči so govorile same zase. Trajalo je celo desetletje in še dlje. Prošnje starih služkinj Slovenk za sprejem v socialno ustanovo in za denarno pomoč pri vzdrževanju so se vrstile. Ločitve pri odhodu v dom so bile težke na obeh straneh, kar je poudarjalo vtis, kako so bile priljubljene v družinah. Meni so ostale v trajnem spominu, ki je poln spoštovanju do njih. Zaslužile so si, da si jih zapomnimo kot "pridne Slovenke", da so še danes Slovenkam na Hrvaškem ponos.

Antonija Tkalčević

Kulturna obzorja

KULTURNA DOGAJANJA

DNEVI SATIRE

- Na 31. dnevih satire v gledališču Kerempuh je 13. junija nastopilo Mestno gledališče iz Ptuja s predstavo



Micka. Režiser Rene Maurin je predstavo po Linhartovem besedilu spretno prepletel poetiko nemega filma in ljudskega igrokaza. Nastopili so Urša Vučak (v naslovni vlogi), Brane Šturbej, Tadej Toš, Aljoša Ternovšek in Alenka Cilenšek. Ptujsko gledališče je prejelo posebno festivalsko priznanje za aktualiziranje dediščine.

PREDIN PEL ZA BLAŽEVIČA

- Na koncertu v spomin na liderja skupine Animatorji Krešimirja Blaževića je 20. junija na Šalati med drugimi nastopila legendarna novovalovska skupina Lačni Franc. V stari postavi jo je v Zagreb uspel pripeljati Zoran Predin, stalen gost hrvaških odrov in tudi koncertov zagrebške skupine Hakuna Matata, v kateri je pel Blažević.

FILMSKI FESTIVAL V DUBROVNIKU

- Na tretjem festivalu Libertas (26. junij - 4. julij) se je s filmom "1/2" predstavil študent ljubljanske akademije za film Slobodan Maksimović.

EUROKAZ 2007

- Letošnji festival je bil čvrsto naslonjen na eno temo:

nasledstvo Josipa Broza Tita. 4. julija je v Kulturno-informativnem centru v Zagrebu nastopil Slavoj Žižek s kontroverznim predavanjem Kako je stalinizem rešil človeštvo. Več kot dveurno predavanje je pritegnilo toliko obiskovalcev, da so morali v lokalu postaviti ekran in zvočnike.

KONCERT KOMORNEGA ORKESTRA IZ MARIBORA

- Pod pokroviteljstvom mariborskega župana Franca Kanglerja in zagrebškega mestnega urada za izobraževanje, kulturo in šport ter v organizaciji hrvaškega društva svobodnih umetnikov je 20. junija v muzeju Mimara nastopil akademski komorni orkester iz Maribora. Na programu so bila dela L. M. Škerjanca, R. Matza, A. Klojučarja in J. Ph. Rameava.

BAROČNI PROGRAM V SALONU OČIĆ

- V razkošnem arboretumu družine Očić na Laščini je nastopil nedosegljiv virtuoz na trobenti Stanko Arnold. Ob njem so skladno, spretno in muzikalno zaigrali še gostiteljica organistka Ljerka Očić, violinistka Mojca Arnold (Stankova hčerka) in zagrebški trobentač Vedran Kocelj. Prisluhnili smo zanimivemu baročnemu programu (dela G. Torellija, T. A. Vitalija, G. Ph. Telemana, L. Mozarta, A. Vivaldija, B. Pasquinija in J. Clarka).

ZAGREBŠKI POLETNI VEČERI

- Potekali so v vročem Zagrebu med 30. junijem in 31. julijem. 12. julija so v zagrebški katedrali nastopili organistka Ljerka Očić, trobentač Stanko Arnold in trombonist Branimir Slakar. Presunili sta dve praznovredbi, in sicer impresije za troben-



to, trombon in orgle Alojza Ajdiča ter harmonijske variacije za trobento, trombon in orgle Vanje Lisjaka. Izjemno zanimiva je bila prva hrvaška izvedba Eveil mladega francoskega skladatelja Jean-Francoisa Michela; v treh stavkih smo podoživljali prebujanje dneva, prebujanje narave in prebujanje ulice. Izvedena so bila še dela Franja Dugana (Toccat), Petra Ebena (dva stavka iz ciklusa Okna), Alexandra Gulmanta (Marcean Symphonique) in Johana Alaina (Litanies). V pazljivo izbranem programu so vsi trije izvajalci potrdili uglašenost in enotnost inštrumentov.

HISTRIA FESTIVAL

- Mednarodni festival v Pulju je 7. julija odprlo Slovensko narodno gledališče iz Maribora, ki je pod dirigentsko palico ravnatelja gledališča Simona Robinsona in v režiji Plamena Kartaloffa izvedlo priljubljeno komično opero Gioacchina Rossinija Seviljski brivec. Zelo dobra predstava je v puljski areni spremljala več kot dva tisoč gledalcev.

SPLITSKO POLETJE

- Ob otvoritvi 53. Splitskega poletja 14. julija je bila na trdnjavi Gripe uprizorjena slavna opera Trubadur G. Verdija. Italijanski režiser Maurizio di Mattia je dogajanje postavil na konec 18. stoletja. Scenograf Marin Gozze je postavil arhitektonsko konstrukcijo s črno-belimi fotografijami Dioklecijanove palače. Razigrani kostimi so

bili delo Danice Dedijer. Zelo raspoloženi dirigent Ivo Lipanović je iz orkestra potegnili vse, kar se je dalo. Razdelitev solističnih vlog je bila v znamenju novih opernih moči. Kot Leonora je debitirala Mihaela Komočar, ki je pokazala velike glasovne zmožnosti, prodorne višine in voluminozen glas. Navdahnjeno je razkrila lirski profil nesrečne Verdijeve junakinje. Solidno so nastopili Kamen Chanev (Manrico), Kiril Manolov (grof Luna), Ivica Čikeš (Fernando) in Zlatomira Nikolova (Azucena).

ZLATI LEV

- Na osmem mednarodnem festivalu komornega gledališča v Umagu (6.-15. julij) je bilo na sporedu trinajst predstav za otroke in odrasle iz Slovenije, Srbije in Hrvaške. Letošnja posebnost je bila močna plesna ponudba. Nastopil je tudi balet Slovenskega narodnega gledališča iz Maribora s predstavo Lacrimas Edvarda Cluga.

DUBROVNIŠKE POLETNE IGRE

- Na prireditvi, ki je letos potekala od 7. julija do 25. avgusta, je iz Slovenije nastopila samo slovenska filharmonija. Igrala je na sklepni prireditvi, kjer je trobilcem pripadla še čast, da so s fanfarami pospremili spuščanje festivalske zastave Libertas z Orlandoovega stebra pred cerkvijo sv. Vlaha. Čast, ki je lahko v poduk politikom, ki so tudi to poletje kvarili odnose med slovenskim in hrvaškim narodom.

Program, s katerim so se predstavili slovenski filharmoniki pod vodstvom dirigenta Geoga Pahlivaniana, je

bil v celoti slovanski: Bravničarjev Kralj Matjaž, Bersova Dramatska predigra, Smetanova Vltava iz ciklusa Moja domovina ter Dvorakova Simfonija št. 9 iz Novega sveta. Za dodatek je dirigent izbral še Dvorakov Slovanski ples. Trobilci so ob spuščanju zastave igrali Buxtehudejeve Fanfare in chorus (note je pripravil organizator).

BOBI S HISTRIONI

- Na poletnem odru na Opatovini sta bili julija in avgusta na sporedu dve predstavi igralske družine Histrion: Falštofijada in Zagrebški orkester. Falštafi-



jado je po Sheakespearjevi predlogi "skup složil" Zlatko Vitez, ki je nastopil tudi v naslovni vlogi. Josip Bobi Marotti je v tej predstavi nastopil v vlogi Bobija, v predstavi Zagrebški orkester Dražena Ferencine pa v vlogi starega lastnika kavarne Iveka.

Predstava Zagrebški orkester je histrionska prired-



Kulturna obzorja

ba znane Anoulihove enodejanke Ženski orkester. V stari zagrebški kavarni igra ženski orkester, sestavljen iz šestih glasbenic in pianista. Ko kavarno za 1 kuno od starega lastnika Iveka kupi "gazda" Mile, šefica orkestra postane "pevaljka". Namesto klasične glasbe zdaj doni turbo-folk. Članice orkestra se novosti prilagodijo, za starega lastnika pa je to preveč...

V imenu članov Slovenskega doma se zahvaljujem Zlatku Vitezu, ker je na oder vrnil našega dragega Bobija in mu tako pomagal, da kljub bolezni ostaja velik optimist, predan svojemu poslanstvu.

NAGRADA NAŠEMU BOBIJU

- Društvo hrvaških filmskih režiserjev je ustanovilo novo nagrado. Nagrado Fabijana Šovagovića bodo vsako leto podelili igralcu (ali igralki), ki je s svojim delom pustil trajno sled v zgodovini hrvaškega filma. Žirija v sestavi Hrvoje Hribar, Arsen Anton Ostojić in Neven Hitrec je nagrado soglasno podelila Josipu Bobiju Marottiju, ki jo je letos poletiti tudi z veseljem in ganjen sprejel.

MEDVEŠKOVA RAZSTAVA SLIK V JASTREBARSKEM

- V galeriji mestnega muzeja Jastrebarsko je bila 18. avgusta odprta razstava slik Damirja Medveška Opus D. Lepoto ženske, ki je trajna inspiracija umetnikov, je tokrat predstavil v tehniki olja na lesu. Žensko lepoto od začetka sveta do današnjih

dni je prikazal kot skrivnost, v katero je skušal prodreti tako, da je isti lik prikazal v več inačicah. Osrednji lik Medveškovih slik je Mona Liza, renesansna dama skrivnostnega smehljaja. Duh renesanse, obdobja izjemnih izumov, se na slikah kaže s predmeti, kakor so povečevalno steklo, periskop, podmornica, kompas, ura ... Ime razstave Opus D spominja na naziv tajnega društva Opus Dei, ki se ga omenja ob Da Vincijevih delih. V resnici pa gre za začetnico umetnikovega imena Damir.

BRAUSOVA NOČ LEPOTE

- Na Rdečem otoku (otok sv. Andreja pri Rovinju) je baritonist Ronald Braus pripravil že sedmo nepozabno glasbeno-odrsko doživetje. V goste je pripeljal klapo Volosko, operno divo Lidijo Horvat Dunjko in Eldo Viler, legendo slovenske popevke iz



Ljubljane. Elda Viler je odpele venček slovenskih popevk iz šestdesetih in sedemdesetih let, pesem Miša Doležala Ti si moja ljubav in druge. K romantičnemu vzdušju je prispevala jadrnica, ki je kot del scenografije jadrjala pred otokom.

DOTIK SVETLOBE

- V galeriji zagrebške skupnosti tehnične kulture Za.Te.plus je 9. septembra razstavljal Herman Čater, fotograf iz Celja. V ciklusu Dotik svetlobe so fotografije z motivi

krajin, portretov in arhitekture. Razstavo je odprl Roman Weixler, tajnik veleposlaništva Republike Slovenije.

FESTIVAL ZBOROVSKÉ GLASBE

- V organizaciji hrvaške zveze dirigentov in pevskih zborov je 23. septembra v Rovinju potekal prvi mednarodni festival zborovske glasbe, na katerem so sodelovali zbor Rubino iz Rovinja, Ars Nova iz Madžarske, Mestni zbor Brodosplita, otroški zbor Tratinčica iz Reke in Ave iz Ljubljane. Festival je odprl Zdravko Šljivac. Priznanja so prejeli dirigenti A. Dolički, J. Jerković, V. Kranjčević, A. Marković in D. Prašelj.

BULDOŽER

- V Tovarni kulture je bil 29. septembra velik koncert kulturne slovenske skupine Buldožer. Buldožer je najsvetlejša slovenska rock skupina vseh časov ter bend, ki danes sodi med največje legende rocka. Tokrat so nastopili v isti zasedbi kakor pred petindvajsetimi leti, ko so v klubu Kulušić posneli dvojni album Ako ste slobodni večeras. Oboževalci so s pevcem Borisom Belejom odpeli skoraj ves koncert.

TEKMOVANJE MLADIH DIRIGENTOV

- V dvorani Vatroslav Lisinski je od 24. do 29. septembra potekalo četrto mednarodno tekmovanje mladih dirigentov Lovro pl. Matačić. Tekmovanje pripravlja sklad, ki sta ga z oporoko ustanovila Lovro in Lilly Matačić in ki od leta 1987 skrbi za izpopolnjevanje mladih nadarjenih dirigentov. Od petdesetih sodelujočih se jih je v drugi krog uvrstilo šestnajst tekmovalcev, med njimi Živa Ploh Peršuh in Mirko Schpilliti iz Slovenije ter Filip Pavišić iz

Hrvaške. Žal se nobenemu ni uspelo prebiti v finale.

FESTIVAL SVETOVNEGA GLEDALIŠČA

- Peti festival svetovnega gledališča (Zagreb, 10.-25. september) je ob vrhunskem igralskem dometu iskal tudi čim globlje poseganje v sodobno resničnost. Slovenski režiser Diego de Brea je požel odlične kritike za Somrak bogov, predstavo, ki sloni na izvorni zgodbi in scenariju za istoimen-



ski film (Nicola Badalucco, Enrico Medioli, Luchino Visconti). Z močnim ansamblom Slovenskega mladinskega gledališča iz Ljubljane mu je uspelo ustvariti gledališko vizijo nezadržnega vzpona nacizma in človeškega propada. Predstava je močna, hladna, bolj v gibanju kot v besedi, organsko prežeta z glasbo. Igralski vrhunec: v žensko oblečen Matija Valtl v vlogi Martina von Essenbecka.

PROZA JANIJA V IRKA

- Pri založbi Dispont je izšlo delo Janija Virka Pogled na Tycho Brahe, ki ga je v hrvaščino prevedla Irena Skrt. Naslovni junak Tycho Brahe je danski astronom iz 17. stoletja, po katerem se imenuje observatorij v Københavnu. Temeljni motiv petih Virkovih pripovedk so motivi vida, gledanja, opazovanja. Za pripovedovalce zgodb, brezvoljne in tesnobne štiridesetletnike so zvezde resda le "ohlajeno kozmično okostje", a jih hkrati opozarjajo na las-



tno neznatnost in ničevost. Virkovi junaki so antijunaki.

FESTIVAL PLESA

- Na festivalu plesa in neverbalnega gledališča, ki je potekal julija v Svetvinčetu, je številne plesalce pritegnila delavnica Mateja Kejžarja z naslovom: Rekel ni nič, a odšel je, kot da bi vse povedal.

OTROŠKA PREDSTAVA

- V osiješkem otroškem gledališču Branka Mihaljevića so režijo dramskega besedila domačina Zlatka Krilića Jajce zaupali Mariborčanu Matjažu Latinu, ki se je leta 2000 v puljskem mestnem gledališču izkazal z režijo Velikega zapejljivca istega avtorja.

SLOVENSKI REŽISER ZA OTROKE

- Na odru ljudskega odprtega gledališča Velika Gorica je bila julija premiera Striborovega gozda. Znamenito delo Ivane Brlić Mažuranić sta na oder postavila dramaturg Ivica Buljan in režiser (tudi igralec in lutkar) Robert Waltl. Zanj velja, da ga je v hrvaško gledališče pripeljala prav nesojena nobelovka. Na Hrvaško so ga povabili, ko je v Sloveniji na oder postavil Čudovite dogodivščine vajenca Hlapiča. Robert Waltl je danes eden od najplodnejših režiserjev v hrvaških gledališčih za otroke.

TEDEN HRVATOV IZ BIH

- V okviru prireditve, ki je pod pokroviteljstvom vlade potekala od 22. do 26. oktobra v Hrvaški izseljenski matici, je bila odprta tudi razstava fotografij Marije Braut "Moja Rama". Fotografije so v lasti frančiškanskega samostana v



Ščitu. Frater Mijo Džolan je napisal: "Ne glede na to, kolikokrat človek pride v Ramo - prek Tomislavgrada, Kupresa, Ravna, prek Risovca, Kedžare in Vran planine, ob kanjonu Neretve preo Jablanice, Konjica, prek Uskopolja in Makljena - vedno ga zapljusne nepričakovana harmonija svetlobe, kamna, vode, človeka, njegove ikavice in pesmi, lepe v upori, žalosti in smehu. Vrsta izjemnih umetnikov peresa, čopiča, dleta in drugih umetniških izrazov, je kakor Marija Braut vzljubila Ramo, njeno trpljenje in predvsem njeno radost".

ZAGREBŠKI FILMSKI FESTIVAL

- Na festivalu so 26. oktobra predvajali slovenski film Petelinji zajtrk (Pijetlov doručak), ki je v Sloveniji požel velik uspeh. Na tiskovno konferenco je prišla tudi največja hrvaška medijska zvezda Severina, ki ima v filmu pomembno vlogo. Pohvalila je avtorja glasbe, nekdanjega pevcu Plavega orkestra Saša Losića Loša. Film, ki je prejel več nagrad na festivalu v Portorožu, je debitantsko delo režiserja Marka Naberšnika. Pripoveduje ljubezensko zgodbo navadnih ljudi. Eden od likov, lastnik mehanične delavnice Gajaš (Vlado Novak) je na skrivaj zaljubljen v Severino, ki jo uspe spoznati na koncertu. Lepa pevka ostane samo del domišljije. Predloga za film je roman Ferija Lainščka.

Kulturne dogodke je spremljala

Polona Jurinić



IZJEMNA MOLIEROVA PREDSTAVA

Člane Slovenskega doma je prijetno presenetila možnost, da lahko prevzamemo vstopnice za gostovanje Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane, ki se je 26. oktobra v okviru 22. Gavellovih večerov predstavilo z Molierovim Tartuffom. Molier je klasik, ki si ga vedno radi ogledamo, tokrat v novi, a zato verjetno zanimivi izvedbi. Večer predstavo je TV Slovenija prenašala slovesno podelitev Borštnikovih nagrad iz Maribora, kjer smo v gledališču opazili tudi znane zagrebške obraze. Nekaj nagrad so prejeli tudi igralci naše, težko pričakovane predstave: Igor Samobor za vlogo Tartuffa (svetohlinca), Saša Pavček za vlogo Orgonove žene Elmire in Polona Juh za vlogo Marijanine spletične Dorine. Nagrada za najboljši dramski prevod je šla v roke Aleša Bergerja za prevod Tartuffa.

Izjemno kakovost predstave smo imeli priložnost občudovati tudi Slovenci v Zagrebu, del stalne zagrebške publike in precejšno število gledaliških in javnih oseb mesta Zagreba. Sama sem opazila Nevo Rošić, Pera Kvirgića, Božidara Bobana, Prerada Detička in druge. V režiji Dušana Jovanovića, ki je dobro znan tudi zagrebški publiki, smo videli sodobnejšo uprizoritev tega klasičnega dela in visoko raven sodobne gledališke igre. S scenografijo in kostumi so ustvarjalci delo "premahnili" iz 17. stoletja v meščansko okolje iz začetka 20. stoletja. Igra je bila pestra, manj burleskna kot je običajno pri Molieru, a s komičnimi in sarkastičnimi poudarki začinjeno kritiko "svetohlinstva v družbi, v kateri je s sklicevanjem na vero mogoče uresničevati moč in dosegati oblast" (navedek s spletnih strani ljubljanskega SNG-ja), dvojne morale in vseh vrst prevar.

Predstavo smo nagradili z močnim aplavzom in se po bogatem umetniškem doživetju lepo počutili.

Vasiljka Tovarloža



42. BORŠTNIKOVO SREČANJE

V prelepem jesenskem večeru, ko se je že spuščal mrakom in so se postopno prižigale luči, se je pred Slovenskim narodnim gledališčem Maribor zbrala množica gledaliških ustvarjalcev, ljubiteljev gledališča in največjega slovenskega gledališkega festivala, kjer se bodo na enem mestu zvrstile najboljše predstave pretekle sezone, v tekmovalnem duhu, saj na koncu najboljše predstave, režijski, igralski, glasbeni in drugi umetniški dosežki prejmejo nagrade. Krona je seveda podelitev Borštnikovega prstana.

Prireditev je že tradicionalno odprla kombinacija žive glasbe in slavnostnih uvodnih besed direktorja SNG Maribor Danijela Roškerja, predsednika sveta Borštnikovega srečanja Toneta Partljiča in mariborskega župana Franca Kanglerja.

In že se je v veliki dvorani razprla zavesa pred prvo tekmovalno predstavo z muzikalom Kabaret v izvedbi Mestnega gledališča Ljubljanskega.

Dvanajst večerov so se v veliki dvorani, stari dvorani, na malem odru, na komornem odru preigravale usode, zmote, stremjenja ljudi, presunljivo oživiljenih iz literarne predloge ali nekih drugih vizij.

In kaj je izbral selektor Matej Bogataj, potem ko si je ogledal prek 80 uprizoritev? Po njegovem mnenju tudi zadnja gledališka sezona dokazuje, da je slovensko gledališče v dobri kondiciji. Razveseljiv je predvsem širok razpon uprizoritvenih in produkcijskih praks, pa žanrska raznolikost, kar dokazuje dejstvo, da imamo pokrite in razvite tako rekoč vse segmente gledališkega ustvarjanja. Lanski festival je bil ubran na temo tujstva, odvrženosti v socialnem in eksistencialnem smislu. V letošnji sezoni je bilo zelo veliko predstav, ki se ukvarjajo s srednjim razredom, s tistimi, ki niso čisto na dnu, ki brez zadržkov in polnokrvno obračunavajo s svojimi bližnji in sorodniki. Selektor v tekmovalni program presenetljivo ni uvrstil nobene iz mariborskega in celjskega gledališča.

Za nagrade se je potegovalo 12 predstav: Kabaret - režija Stanislav Moša, MGL (igralska nagrada Urošu Smoleju in Jette Ostan Verjup), Gospoda Glembajevi - režija Dušan Jovanovič, SNG Nova Gorica, Somrak bogov - režija Diego de Brea, SMG, Podeželje - režija: Eduard

Miler, PG Kranj, Tartuffe - režija Dušan Jovanovič, SNG Drama Ljubljana (igralska nagrada Igorju Samoboru, Saši Pavček in Poloni Juh), Romantične duše - režija Sebastijan Horvat, SNG Drama Ljubljana (igralska nagrada Marku Mandiču), Ojdip v Korintu - režija Ivica Buljan, SNG Drama Ljubljana (nagrada za najboljšo uprizoritev in režijo, igralska nagrada Marku Mandiču), Šparovček - režija Martin Kušej, SNG Drama Ljubljana (igralska nagrada Saši Pavček), Služkinji - režija Diego de Brea, SNG Drama Ljubljana, Žabe - režija Jaka Ivanc, PG Kranj, Show Your Face - režija Matjaž Pograjc, Zavod Bunker Ljubljana.

Borštnikov prstan je dobila Silva Čušin, ki je med srednjo generacijo slovenskih dramskih igralk nedvomno najbolj izrazita karakterna igralka. Kot je v obrazložitvi zapisal Jernej Novak, je Silva Čušin človeško polna, igriva in iskriava. Krasi jo čista lega glasu, ki mu osnovno barvo daje rahlo zatemnjen mehki alt. V skoraj treh desetletij svoje profesionalne kariere je na gledališkem odru, na filmu in televiziji oblikovala preko šestdeset vlog. V tem velikem in v igralskem pogledu zahtevnem opusu, je kar osemnajst vlog iz klasične in sodobne slovenske dramatike. Svoje like je prežela z veliko občutljivostjo, prodirala je v njihove skrivnosti in kar najbolj prepričljivo razkrivala njihove šibkosti in ranljivosti ter njihova čustva. Uveljavila se je tudi kot televizijska in filmska igralka. Na nedavno končanem festivalu slovenskega filma je za vlogo v filmu Estrelita prejela nagrado za najboljšo žensko vlogo. Različne igralske kreacije vselej izjemne ustvarjalke sodobne gledališke umetnosti na Slovenskem. O nagradah je Silva Čušin v intervjuju za Večer dejala le: "Dobro je da so, je pa z njimi tako - kdo se jih spomni? Spomniš se le določene vloge."

Tako. Lučisougasnile. Zavesa je padla. Ta prelepi Maribor, ki je oktobra gledališka prestolnica Slovenije, se vrača v svojo vsakdan. Ostajajo spomini na edinstven čar festivalskih večerov v oktobru, ko so dnevi vse krajši, gledališki večeri pa tako lepi in bogato dolgi.

Pa nasvidenje čez leto dni!

Ivan Kunej



ŠPORTNA DOGAJANJA

TENIS

Mlada zagrebška tenisačica Nika Ožegović se je po uspešnih kvalifikacijah (potem ko je v zadnjem krogu premagala Andrejo Klepač) v drugem krogu pomerila s Katarino Srebotnik. Bolj izkušena Velenjčanka je prepričljivo zmagala s 6 : 1, 6 : 1.

ATLETIKA

V Zagrebu je v začetku julija potekal tradicionalni grand prix miting na stadionu Mladosti. Po slabem vremenu so se najbolj izkazali z zmagami Blanka Vlašič (skok v višino), Matic Osovnikar (tek na 100 m) in Miran Vodovnik (met krogle). To je bil uvod v svetovno prvenstvo v Osaki, kjer so slovenski in hrvaški atleti dosegali vrhunske rezultate. Blanka Vlašič je za Hrvaško prvič osvojila medaljo in to kar zlato. Primož Kozmus je v suvanju kladiva osvojil srebrno medaljo. V finale so stopili tudi Matic Osovnikar (sedmo mesto v teku na 100 m), Brigita Langerholc (peta v teku na 800 m), Miran Vodovnik (šesti v metu krogle), Marija Šestak (peta v troskoku) in Ivana Brkljačić (enajsta v metu kladiva).

NOGOMET

V drugem predkolu lige prvakov so se pomerili nogometaši zagrebškega Dinama in Domžal. Na prvi tekmi je z mirno igro zmagal Dinamo z 2 : 1. Tekmo v Domžalah sta spremljala premiera Janez Janša in Ivo Sanader.



Na povratni tekmi na stadionu v zagrebškem Maksimirju je 25 tisoč gledalcev spremljalo odprto tekmo. Gostje so igrali veliko bolje kot v Domžalah, kljub temu pa so bolj izkušeni gostitelji zmagali s 3 : 1 in se tako uvrstili v tretje predkolo.

KOLESTARSTVO

Sredi septembra je potekala dirka po Hrvaški. Slovenski kolesarji so bili zelo uspešni in so slavili v večini etap. Najbolj so se izkazali Mitja Mohorič (zmaga na etapi Varaždin - Zagreb), Jure Zrimšek (zmaga na etapi Ilok - Županja) in končni zmagovalec Matej Stare.

KOŠARKA

V šestem krogu lige NLB so se v Ljubljani pomerili košarkarji domače Olimpije in Cibone. Igra je bila izenačena, v podaljških so košarkarji Cibone zgrešili met v zadnji sekundi. Gostitelji so bili bolj zbrani in so zmagali s 84 : 80.

ROKOMET

V pokalu Croatia v Samoboru so se hrvaške rokometiške v prvem krogu pomerile s pomlajeno slovensko reprezentanco. V atraktivni igri so gostiteljice dosegle visoko zmago (36 : 27) in na koncu tudi osvojile ta turnir.

V Širokem Brijegu (Bosna in Hercegovina) je v nabito polni dvorani potekala humanitarna tekma med rokometiški Hrvaške in Slovenije. Pravi rokometni spektakel v prekrasem vzdušju se je končal z zmago Hrvatov z 32 : 29. Tudi druga tekma v Splitu se je končala s podobnim izidom, in sicer s 33 : 30.

Rok Jurinič



O ALKOHOLU IN ZDRAVJU: OD APERITIVA DO VINA

Aperitivi in vino so pomembni za zdravje. Zdravju in zlasti presnovi velikokrat bolj škodijo brezalkoholne, vendar zelo sladke in umetne pijače. Vedeti pa moramo, kako pravilno piti alkoholne pijače. Pripravili smo izbor nekaterih najpomembnejših načel.

Za kakšen aperitiv se odločimo?

Odločite se za pijačo s čim manj alkohola. Raje izbirajte alkoholne pijače, ki jih pridobivajo z naravnim vrenjem, odrecite pa se žganim pijačam, ki jih organizem slabše asimilira. Zato bi bilo najbolje, da se odpoveste pijačam, kot so viski, gin, vodka, žganje itd. Ljudje, ki so bolj nagnjeni k hiperglikemiji, radi sežejo po alkoholu, ker jim za kratek čas dvigne raven sladkorja v krvi in jim daje varljiv občutek nenadne moči. V resnici pa se zaradi te navade po obroku pogosto počutimo samo še bolj utrujene. Bolje je torej spiti malo vina ali šampanjca ali kakšnega drugega penečega vina. Tudi sami ponudite gostom za aperitiv kozarec belega vina, denimo traminca, tokajca, zlato ali srebrno penino (izbira je res velika) in tako še sami spodbudite uvajanje takega običaja.

Tistim, ki belemu vinu ali - kar je še huje - šampanjcu dodajajo liker, polagamo na srce, naj se za vedno znebijo te navade, s katero se pogosto samo prikrije zgolj povprečna kakovost likerja. Znano je, da liker deluje kot sladkor ter v povezavi z alkoholom vedno povzroči hipoglikemijo, posledica pa je nenadna utrujenost. To velja tudi za mešanice kot so punč, razne bovine (sangria) in podobno. Te pijače so kot nalašč, da vas dotolčejo za preostanek dneva ali večera.

V vsakem primeru pa nikoli nobene pijače ne pijte na tešče! Razen vode in svežega sadnega soka. Kadar se tega ne držite, neizogibno povzročite v presnovi pravo majhno katastrofo. Preden torej kaj spijete, morate prej kaj pojesti, vendar pa ne česar koli. Če hočete preprečiti, da bi alkohol po hitri presnovi prešel neposredno v kri, morate zapreti želodec oziroma pilorus (mišico zapiralko med želodcem in dvanajsternikom). V ta namen pojejte

nekaj hrane z veliko beljakovinami in maščobami, ki se dolgo prebavlja in zato želodec ostane zaprt.

Priporočamo, da pred alkoholnim aperitivom pojedete nekaj koščkov sira ali nekaj koleščkov domače klobase. Ta količina hrane, ki je nekako ujeta v želodcu, pravzaprav tudi nevtralizira majhno količino popitega alkohola, ker ga delno vsrka. Maščobe nekako obložijo želodec in ovirajo ali pa vsaj omejujejo vsrkavanje alkohola skozi želodčne stene. Prav zato nekateri trdijo, da je učinek alkohola manjši, če najprej spijemo žlico olivnega olja.

Kakšno vino je najprimernejše?

Če vino pijemo v razumnih količinah (približno dva do tri kozarce na dan ob hrani), je vino odlična pijača, ker hkrati koristi prebavi, je krepljivo in antialergijsko ter uničuje bakterije. Poleg tega vsebuje precejšnjo količino mikroelementov.

To, kar velja za aperitive, velja tudi za vino. Po obrokih nismo zaspani zaradi vina samega, ampak je to odvisno od tega, kako ga pijemo. Kadar pridete v restavracijo, vam natakara, četudi zavrnete aperitiv, takoj ko naročite hrano, prinese vino, odpre steklenico in vsem napolni kozarce. Če ga spijete - in to vas seveda zamika - ste se ujeli v enko past kot pri aperitivu. Ponujata se vam dve možnosti: ali počakate, da boste kaj pojedli, ali pa naročite nekaj malega za predjed (sir, domače klobasice, olive), da se bo zaprl pilorus. Pri kosilu in večerji morate torej vedno najprej pojesti predjed in šele nato piti vino. Dlje boste čakali, bolje bo, kajti bolj bo želodec poln, manj boste občutili negativne učinke alkohola. Idealno bi bilo torej, da bi si vino privoščili šele sredi obroka. Če boste spoštovali to pravilo, se vam po obroku ne bo nikoli več dremalo, pa še prebavljali boste lažje.

Kadar med obroki pijete vino, vedno spijte, kot smo to že omenili, razumno količino, v skladu s količino hrane, ki ste jo pojedli.

Če pijete izmenoma vino in vodo, lahko voda, ki jo pijete na vino, le-tega razredči in tako pospeši njegovo presnavljanje, namesto da bi se vino pomešalo s hrao in bi ga organizem med prebavljanjem počasi vsrkaval skupaj s prebavljenimi živili.

Morate se torej odločiti, ali boste pri posameznem obroku pili vodo ali vino, ker voda, ki jo spijemo na vino, ni zaželena.

Žlahtna kapljica je bila in bo veliko opevana. Zato z pravo mero - na zdravje!

Izbrala Cvetka Matko

Za vsakogar nekaj

SUHE STROČNICE

Suhe stročnice sodijo med najstarejša in najpomembnejša



živila

sploh, saj vsebujejo pravo bogastvo hranilnih snovi, ne potrebujejo konzerviranja, a so vseeno zelo dolgo užitna.

Stročnice so dolgo veljale za hrano revežev, toda spoznanja, kako pomembne so za prehrano, so jim spet dala ugled in zdaj se nahajajo na vseh jedilnikih po svetu. So namreč zelo zdrava živila, v katerih je malo maščob, veliko rastlinskih beljakovin, mineralov in vitaminov. Če jed iz stročnic dopolnimo še z žiti, mlečnimi izdelki ali jajci, postanejo rastlinske beljakovine enakovredne živalskim.

Edina slaba lastnost suhih stročnic je, da so težje prebavljive kot sveža zelenjava. Pomembno je, da stročnice namakamo čez noč ali vsaj kakšno uro pred kuhanjem. Izjema je leča, ki je ni potrebno namakati. Rdeča leča se v slanem kropu skuha v nekajih minutah. Je odlična za kremne juhe in kašaste jedi. Stari nasvet, da stročnicam treba dodati sodo bikarbono, ni več primeren, kajti s tem uničujemo vitamine.

Pri nas med stročnicami prevladuje fižol (hr. grah). Njegova domovina je

Amerika. Poznamo veliko sort fižola (rjavi, rumeni, zeleni, beli, večji, manjši, rdeči, črni...) in nešteto receptov (za enolončnice, priloge, solate ali celo sladice...).

vsem v južni Evropi. Posušena semena so podobna lešnikovim jedrcem, tudi okus spominja na lešnike. Solata z bučnim oljem je zelo okusna, tudi enolončnice so posebne, čičerko pa treba precej dolgo kuhati.

Tudi grah (hrv. grašak) lahko sušimo in iz njega pripravimo hranljive in kalorične jedi, na primer grahov pire ali kremne juhe.

Suha bobova zrna so po obliki podobna debelejšemu fižolu, so blede barve in malo

sploščena. Kuhane kot

Leča (črna, zelena, rdeča) je eno od najstarejših živil. Vsebuje veliko beljakovin, rudninskih snovi in je zelo zasitna.

Čičerka (hrv. slanutak) uspeva pred-

tudi priprava je enaka. Najboljše so bobove enolončnice s suhim mesom in razne solate.

Ivanka Nikčević

PREGOVORI SO ZAKLAD ČLOVEŠKE MODROSTI

*Če hočeš nekoga spoznati, mu moraš oblast dati.
Mož beseda več velja, kakor kup srebra.
Časti spreminjajo ljudi.
Kdor se pravice boji, ta kaj prida ni.
Če hočeš resnico na dan privleči, imej se kam zateči.
Črna ovca si - če nisi kakor vsi.
Če hočeš korist imeti, moraš vse v zakon odeti.
Resnico prikrij, in sebi nalij.
Ne bodi preveč pohleven, da te rogati ne pojedjo.
Cvenk večkrat pravico prevpije.
Resnica je tako svetla, da se težko gleda vanjo.*

Matko Cvetka

NE POZABIMO SLOVENSКИH JEDI

PAŠTA FIŽOL

Potrebujemo: 40 dkg fižola, 30 dkg testenin (polžkov), 15 dkg pancete (ali suhe slanine), žlico moke, 1 čebulo, 3 stroka česna, 3 žlice paradižnikove mezge, majaron, 2 lovorjeva lista, sol, poper in kis po okusu, par žlic olja.

Priprava: Skuhamo fižol. V kozici segrejemo malo olja, na njem prepražimo sesekljano čebulo. Dodamo sesekljano panceto, ko zarumeni, pa še strt česen, moko in paradižnikovo mezgo. Premešamo in prilijemo vode, ki smo jo shranili od kuhanega fižola, da nastane gladka omaka. Dodamo kuhan fižol in testenine, posolimo, popoprano, dodamo majaron, lovorov list in pustimo, da jed nekaj minut vre. Po želji še malo okisamo. Jed mora biti gosta. Pašto fižol izboljšamo z dodatkom suhega mesa.

Zelo priljubljena jed na Primorskem.

LEČA S KISLIM ZELJEM



Potrebujemo: 30 dkg leče, 20 dkg slanine, 1 čebulo, 2 stroka česna, 30 dkg krompirja, korenček, lovorov list, sol, poper, 25 dkg kislega zelja.

Priprava: V kozico damo narezano slanino, ko spusti maščobo, dodamo sesekljano čebulo, korenček in strt česen, malo prepražimo in dodamo oprano lečo, prilijemo vode in pustimo vreti 10 minut. Dodamo na koščke narezan krompir, lovorov list, sol, poper in kuhamo do mehkega (20 minut). Postrežemo



v globokih skodelicah za juho, v katere razdelimo surovo kisló zelje, čez pa nalijemo gosto lečino juho. K tej vitaminski bogati jedi lahko ponudimo hrenovke ali kuhane kranjske klobase.

GRAHOVA JUHA

Potrebujemo: 0,5 kg svežega graha (hrv. grašak), 2 korenčka, malo čebulo, 10 dkg kuhane šunke, malo olja, zelen peteršilj, 1 liter jušne osnove (iz ene goveje kocke), gomolj zelene.

Priprava: Na kocke narezan korenček in zeleno damo v kozico, v kateri smo skuhali juho, dodamo grah in kuhamo 30 minut. Ko je kuhano, v ponvi popražimo čebulo, dodamo narezano šunko in polovico kuhane zelenjave. Ostalo polovico zmiksamo. Zelenjavni pire damo v juho, popoprano in dosolimo, pustimo da še malo prevre z dodatkom peteršilja in serviramo. Po želji v krožnik dodamo žličko kisle smetane.

ČIČERKINA ENOLONČNICA

Potrebujemo: 30 dkg čičerke (hrv. slanutak), 0,5 kg sveže svinine, 2 čebuli, pol gomolja koromača (slov. komarček), 4 stroke česna, 4 lovorove liste, vejico rožmarina, 1 pločevinko pelatov (para-

Za vsakogar nekaj

dižnikove mezge), malo oljčnega olja, sol, poper, svežo baziliko (hrv. bosiljak).

Priprava: Čičerko namočimo čez noč ali vsaj 2 uri pred kuhanjem, kuhamo (brez soli) najmanj 1 uro. Olupimo gomolj koromača, narežemo na tanke koščke. Na olju v kozici popražimo sesekljano čebulo, dodamo na koščke zrezano meso, koromač, strt česen, lovor, rožmarin in vse pražimo približno 10 minut, dodamo paradižnik ter dušimo, da povre sok. Dodamo čičerko in toliko tekočine, da je jed pokrita. Kuhamo do mehkega. Po okusu posolimo, popoprano in dodamo sesekljane listke bazilike.

BOB S KOŠTRUNOM

Potrebujemo: 1 kg koštrunovega stegna (ovčje meso, bravina), 0,5 kg boba, 1 kg krompirja, 1 pekočo papriko, mast, kumino, 2 žlici moke, sol, 1/8 kisle smetane, sladko papriko.

Priprava: Koštrunovo meso operemo, zrežemo na manjše kose in kuhamo s strokom pekoče paprike. Ko se zmehča, dodamo na koščke



narezan krompir, odišavimo s kumino. Pripravimo svetlo prežganje (mast, moka), dodamo sladko papriko. Primešamo v jed. Ko prevre, po okusu dosolimo, prelijemo s smetano in postrežemo.

Ivanka Nikčević



Za vsakogar nekaj

KAŽIPOT: PO SLEDEH ČLOVEŠKE RIBICE

Ste kdaj videli človeško ribico? Ne, to ni skak modrna punca, ki ima pričeško v obliki plavuti, tudi ni morska sirena, to je ena čudovita žival, ki je biser naravnega bogastva kraških jam Hrvaške in Slovenije. Proteus je repata dvoživka, ki živi v podzemeljskih jamah krasa, lahko jo najdete na površju neskončne skrivnosti podzemlja. Če jo hočete spoznati, lahko obiščete jame Baredine v osrčju hrvaške Istre, v Novi Vasi pri Poreču. Tam lahko spoznate skrivnostno igro narave, ki je tisočletja daleč od dnevne svetlobe ustvarjala zaklad skulptur iz kapnikov. Tako so nastale čudovite oblike, desetmetrske zavese, zelo realističen kip device Marije in pastirice Milke, poševni stolp iz Pise ter sneženega moža, ki je tudi simbol jame. V eni od jam se lahko sprehodite nad 4 metre široko in 66 metrov globoko razpoko, ki sega vse do jamskih jezer. Jama ima pet dvoran polnih čudovitih kipov iz kapnikov. Posebno doživetje pa je vsekakor srečanje s podzemeljskim živalskim svetom. Lahko vidite človeško ribico, miniaturne prosojne rake, žuželke... Spoznate pa lahko tudi življenje istrskega kraškega pračloveka, ki je verjetno med vročimi poletnimi dnevi v mrzlih jamah našel počitek in osvežitev.

Če prečkate mejo, boste kmalu prispeli do postojnskega krasa. Zakaj obiskati Postojnsko jamo? Zato, ker vas bo dočakala izjemna razsežnost naravnih posebnosti, srečali se boste z močjo vode in kamna, z naravno pestrost površja in izjemno močjo življenja brez sonca. Postojnska jama je svetovno znan čudež narave in ena od najstarejših električno osvetljenih jam. Jama pod predjamskim gradom je drugi največji jamski sistem v Sloveniji, predjamski grad pa edini še ohranjeni jamski grad v Sloveniji. V spletu Postojnskih jam so tudi manjše jame: Otoška jama, Magdalena jama, Pivka, Črna in Planinska jama.

V Planinski jami je največje podzemno sotočje na svetu. V Postojni se boste srečali tudi z najbogatejšim jamskim sistemom na svetu po številu podzemeljskih živali, Vivarij je po številu predstavljenih podzemnih živali edinstvena speleobiološka razstava na svetu. Zato si ne glede na letni čas natakajte primerne obuvale in pustite, da vas vsaj za konec tedna ponesejo v pravljčni svet podzemnega življenja.

Matea Hotujac Dreven

ODMEV

Novi odmev
izdaja
**Kulturno-prosvetno
društvo Slovenski
dom**
iz Zagreba s
pomočjo
**Savjeta za
nacionalne manjine
Republike Hrvatske**
in
**Urada Vlade
Republike Slovenije
za Slovence v
zamejstvu in po
svetu.**

Za izdajatelja:
Darko Šonc.

Uredništvo:
**Miroslava Maria
Bahun,
Matea Hotujac,
Silvin Jerman,
Polona Jurinić,
Ivica Kunej,
Cvetka Matko,
Franc Strašek,
Darko Šonc.**

Pregled, priprava
in oprema besedil:
Ilinka Todorovski.
Oblikovanje in prelom:

Ljudevit Gaj.
Tisk: **FS d.o.o.,**
Hrvatske bratske
zajednice b.b.,
Zagreb.

Izhaja občasno v
slovenskem in
hrvaškem jeziku.
Naklada:

750 izvodov.,
Naslov uredništva:
**Kulturno-prosvetno
društvo Slovenski
dom,** Masarykova
13/I, 10000 Zagreb;
slovenski-dom@
zg.t-com.hr,
<http://slovenci.hr>